

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»**

Факультет менеджменту та маркетингу
Кафедра економіки і підприємництва

«До захисту допущено»

В.о. завідувача кафедри
_____ Петро КРУШ

«___» _____ 20__ р.

Дипломна робота
на здобуття ступеня бакалавра
за освітньо-професійною програмою «Економіка бізнес-підприємства»
спеціальності 051 «Економіка»
на тему: «Економічне обґрунтування напрямів підвищення ефективності
виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

Виконала:

студентка IV курсу, групи УЕ-72
Пашкова Милана Ігорівна _____

Керівник:

Доцент, к.е.н.,
Шашина Марина Володимирівна _____

Консультант з аналітико-дослідницького розділу:

Доцент, к.е.н.,
Кузьмінська Наталя Леонідівна _____

Рецензент:

Доцент, к.е.н.,
Савченко Сергій Миколайович _____

Засвідчую, що у цій дипломній роботі немає
запозичень з праць інших авторів без
відповідних посилань.

Студентка _____

Київ – 2021 року

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Факультет менеджменту та маркетингу
Кафедра економіки і підприємництва

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Спеціальність – 051 «Економіка»

Освітньо-професійна програма «Економіка бізнес-підприємства»

ЗАТВЕРДЖУЮ
В.о. завідувача кафедри
_____ Петро КРУШ

«___» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ
на дипломну роботу студенту
Пашковій Милані Ігорівні

1. Тема роботи «Економічне обґрунтування напрямів підвищення ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія», керівник роботи Марина Володимирівна Шашина, доцент, к.е.н., затверджені наказом по університету від «21» травня 2021 р. №1248-с.

2. Термін подання студентом роботи 01.06.2021

3. Вихідні дані до роботи: штатний розклад, консолідований баланс

4. Зміст роботи:

I. Теоретичні основи ефективності виробничої діяльності підприємства

1.1. Сутність ефективності виробничої діяльності підприємства

1.2. Теоретичні підходи до планування економічної ефективності виробничої діяльності підприємства

1.3. Методичні підходи до оцінювання рівня економічної ефективності виробничої діяльності підприємства

II. Оцінювання економічної ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

2.1. Господарсько-правові засади функціонування та загальна характеристика ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

2.2. Аналіз фінансово-економічного стану» ТОВ «Гірничотранспортна компанія

2.3. Визначення рівня ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

2.4. Кореляційно-регресійний аналіз ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

III. Економічне обґрунтування напрямів підвищення ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

3.1. Основні проблеми у підвищенні ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

3.2. Пропозиції щодо підвищення ефективності на ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

3.3. Економічне обґрунтування та прогнозування зміни ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія» із застосуванням наданих пропозицій

5. Перелік ілюстративного матеріалу: 6 рисунків, 32 таблиць та 3 додатки.

6. Консультанти розділів роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 2, пункт 2.4	Кузьмінська Наталія Леонідівна, к.е.н., доцент кафедри економіки і підприємництва КПІ ім. Ігоря Сікорського		
Нормоконтроль	Кривда Олена Віталіївна, к.е.н., доцент кафедри економіки і підприємництва КПІ ім. Ігоря Сікорського		

7. Дата видачі завдання – 10.12.2020

Календарний план

№ з/п	Назва етапів виконання дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Затвердження теми науковим керівником	11.12.2020 р.	
2.	1-й розділ написання д/р	29.01.2021 р.	
3.	2-й розділ написання д/р	12.03.2021 р.	
4.	3-й розділ написання д/р	14.05.2021 р.	
5.	Попередній захист д/р	24.05.2021 р.	
6.	Строк подання дипломної роботи на кафедру ЕіП	01.06.2021 р.	
7.	Захист дипломної роботи	17.06.2021 р.	

Студент _____

Милана ПАШКОВА

Керівник роботи _____

Марина ШАШИНА

Реферат

Дипломна робота Пашкової Милани на тему «Економічне обґрунтування напрямів підвищення ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія», за освітньо-професійною програмою «Економіка бізнес-підприємства» спеціальності 051 «Економіка», КПП ім. Ігоря Сікорського, 2021, Київ.

Дипломна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків та списку використаних джерел, додатків.

Робота виконана в обсязі 94 сторінок, містить 6 рисунків, 32 таблиць та 3 додатки.

Мета роботи полягає в обґрунтуванні практичних рекомендацій щодо напрямів підвищення ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія».

Для аналітичного дослідження та розробки пропозицій в роботі використані методи дедукції та індукції, ретроспективний аналіз, методи синтезу, аналіз методів оцінювання економічної ефективності діяльності підприємства, кореляційно-регресійного аналізу, метод економіко-математичного моделювання, а також горизонтальний та вертикальний аналіз.

В роботі запропоновано реалізацію двох заходів, а саме: провадження служби контролінгу; залучення іноземних інвестицій, що призведуть до зміни у структурі фінансових ресурсів ТОВ «Гірничотранспортна компанія» та до зміни середньозваженої вартості капіталу.

Об'єкт дослідження – це виробнича діяльність ТОВ «Гірничотранспортна компанія».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних підходів до формування напрямів підвищення ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія».

Ключові слова: виробнича діяльність, управління, рентабельність, фінансовий стан, витрати, ефективність.

ABSTRACT

Pashkova's bachelor thesis on the topic "Economical optimization of the directions of increasing the efficiency of the production activity of LLC "Mining Transport Company", according to the educational and professional program "Economics of Business Enterprise" specialty 051 "Economics", KPI. Igor Sikorsky, 2021, Kyiv.

Thesis consists of an introduction, 3 chapters, conclusions, list of literature sources and applications.

The work has a volume of 94 pages, contains 6 figures, 32 tables and 3 applications.

The purpose of the work is to substantiate practical recommendations for improving the efficiency of production activities of LLP "Mining Transport Company".

For analytical research and development of proposals in the work methods of deduction and induction, retrospective analysis, synthesis methods, analysis of methods for assessing the economic efficiency of the enterprise, correlation and regression analysis, the method of economic-mathematical modeling, as well as horizontal and vertical analysis were used.

In this work proposes the implementation of two measures, namely, the production of the controlling service of attracting foreign investment, which will lead to changes in the structure of financial resources of LLP "Mining Transport Company" and the change in the weighted average cost of capital.

The object of research is the production activity of LLP "Mining Transport Company".

The subject of the research is a set of theoretical, methodological and practical approaches to the formation of directions of increasing the effectiveness of production activities of LLP "Mining Transport Company".

Key words: production activity, management, profitability, financial condition, expenses, efficiency.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	11
1.1. Сутність ефективності виробничої діяльності підприємства.....	11
1.2. Теоретичні підходи до планування економічної ефективності виробничої діяльності підприємства	22
1.3. Методичні підходи до оцінювання рівня економічної ефективності виробничої діяльності підприємства	24
Висновки до розділу 1.....	29
РОЗДІЛ 2. ОЦІНЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ГІРНИЧОТРАНСПОРТНА КОМПАНІЯ».....	30
2.1. Господарсько-правові засади функціонування та загальна характеристика ТОВ «Гірничотранспортна компанія»	30
2.2. Аналіз фінансово-економічного стану» ТОВ «Гірничотранспортна компанія	36
2.3. Визначення рівня ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія»	45
2.4. Кореляційно-регресійний аналіз ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія»	48
Висновки до розділу 2.....	54
РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ГІРНИЧОТРАНСПОРТНА КОМПАНІЯ».....	56
3.1. Основні проблеми у підвищенні ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія»	56
3.2. Пропозиції щодо підвищення ефективності на ТОВ «Гірничотранспортна компанія»	58
3.3. Економічне обґрунтування та прогнозування зміни ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія» із застосуванням наданих пропозицій	65
Висновки до розділу 3.....	70
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	74
ДОДАТКИ.....	Ошибка! Закладка не определена.

ВСТУП

Актуальність обраної теми. Рівень ефективності виробничої діяльності на промисловому підприємстві відіграє дуже важливу роль в забезпеченні ефективності розвитку економіки країни, тому що завдання ефективного використання ресурсів вирішуються саме на рівні підприємства.

Економічна ефективність в цілому є ключовим поняттям у визначенні діяльності підприємства. В цій площині вкрай важливим виступає поняття економічної ефективності виробничої діяльності, що представляє у своєму класичному визначенні співвідношення (різниця або відношення) результату та витрат ресурсів, в тому числі матеріальних ресурсів, живої праці тощо.

Отже економічна ефективність можна представити як відносну величину, що отримується в результаті зіставлення ефекту з витратами і ресурсами. Економічна ефективність - найважливіший критерій ділової активності і надійності підприємства, що визначає його конкурентоспроможність і потенціал в ефективній реалізації економічних інтересів всіх учасників господарської діяльності, тому оцінка економічної ефективності виробничої діяльності підприємства відіграє важливу роль при визначенні його економічного потенціалу, прихованих і явних можливостей підприємства.

Ступінь розробки наукової проблеми. Дослідженням питання ефективності виробництва займалися відомі науковці В. Базилевич, П. Друкер, Ф. Кене, С. Мочерний, В. Петті, С. Покропивний, Д. Рікардо, Г. Фандель, В. Андрейчук, С. Войтко, О. Гавриш, В. Герасимчук, А. Дейнеко, А. Ільїна, В. Ковальов, Г. Швиданенко, Л. Захаркіна, Р. Кушваха, П. Буряк, О. Гупало, О. Воронін, Ф. Зинов'єв, Н. Савенко, О. Савицька, С. Немирович та ін. Однак підходи цих авторів щодо сутності, критеріїв та обґрунтування системи показників ефективності суттєво відрізняються.

Мета і завдання дослідження. Метою дипломної роботи є обґрунтування практичних рекомендацій щодо напрямів підвищення ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія».

Мета досягається шляхом реалізації наступних **завдань**:

дослідити сутність ефективності виробничої діяльності підприємства;

узагальнити теоретичні підходи до планування економічної ефективності виробничої діяльності підприємства;

визначити методичні підходи до оцінювання рівня економічної ефективності виробничої діяльності підприємства;

дати характеристику господарсько-правовим засадам функціонування та загальна характеристика ТОВ «Гірничотранспортна компанія»;

провести аналіз фінансово-економічного стану» ТОВ «Гірничотранспортна компанія»;

визначити рівень ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія»;

провести діагностику факторів впливу на рівень економічної ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія»;

узагальнити основні проблеми у підвищенні ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія»;

розробити пропозиції щодо підвищення ефективності на ТОВ «Гірничотранспортна компанія»;

надати економічне обґрунтування та прогнозування зміни ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія» із застосуванням наданих пропозицій.

Об'єкт дослідження є виробнича діяльність ТОВ ТОВ «Гірничотранспортна компанія».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних підходів до формування напрямів підвищення ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія».

Методи дослідження:

- теоретичні – для аналізу економічної та спеціальної літератури, вивчення нормативної бази; для аналізу поняття ефективності виробничої діяльності використано методи дедукції та індукції; ретроспективний аналіз визначення

поняття ефективність; методи синтезу для розгляду планування економічної ефективності виробничої діяльності підприємства; аналіз методів оцінювання економічної ефективності діяльності підприємства;

- техніко-економічного аналізу – для оцінки сучасного стану підприємства ТОВ «Гірничотранспортна компанія»;

- кореляційно-регресійного аналізу – для визначення факторів впливу на рівень економічної ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія»;

- економіко-математичного моделювання – для розрахунку показників ефективності діяльності підприємства;

- горизонтальний та вертикальний аналіз – для визначення структури та динаміки балансу підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці практичних рекомендацій щодо обґрунтування шляхів підвищення ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія», а саме: впровадження служби контролінгу та залучення іноземних інвестицій. Проект має невеликий строк окупності (11 місяців) і витрати на його впровадження є виправданими з економічної точки зору. Але керівництву компанії необхідно враховувати усі позитивні та негативні аспекти впровадження служби контролінгу на підприємстві, а також залучення іноземних інвестицій.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність ефективності виробничої діяльності підприємства

Ефективність виробничої діяльності є однією із основних характеристик діяльності підприємства, що враховує дієвість інформаційних процесів на підприємстві, забезпечує зростання рівня рентабельності продукції та раціональне використання трудових, фінансових, матеріальних та інших ресурсів. Саме тому виробники зацікавлені підвищувати ефективність виробничої діяльності, яка буде задовольняти виробника та споживача за своїми якісними характеристиками, зможе забезпечити високий імідж України на міжнародних ринках.

Дослідженням питання ефективності виробництва займалися відомі науковці Андрійчук В. Г., Базилевич В. Д., Друкер П., Кене Ф., Мочерний С. В., Петті В., Покропивний С. Ф., Рікардо Д., Фандель Г. [4], однак підходи цих авторів щодо сутності, критеріїв та обґрунтування системи показників ефективності суттєво відрізняються.

Зарубіжні та вітчизняні автори по-різному визначають сутність ефективності виробництва. Тому перед вивченням проблеми ефективності виробництва в ринкових умовах, розглянемо різні трактування поняття ефективності, яка повинна відображати якісну та кількісну результативність діяльності людини.

У науковій літературі термін «ефективність» виник завдяки відомим економістам Петті В. та Кене Ф., які представляли класичну школу політичної економії. У зміст поняття ефективності науковці вкладали результативність управління для оцінювання урядових та приватних заходів, шляхом реалізації яких відбувалося покращення рівня життя, проте вчені не вбачали у ефективності самостійного економічного поняття [9, с. 6].

Пізніше ефективність почала розглядатися у якості самостійного економічного поняття в роботах Рікардо Д., також відомого представника

класичної школи економічної теорії [11, с. 83]. Англійський економіст розраховував ефективність як відношення величини отриманого результату до одиниці здійснених витрат при обґрунтуванні доцільності використання капіталу. В умовах сьогодення таке трактування поняття ефективності зустрічається найчастіше.

З розвитком виробничих відносин зміст поняття ефективності суттєво розширився і став враховувати значну кількість факторів та включати не лише кількісні, а й якісні характеристики кожного з етапів виробничої діяльності. На сьогоднішній день поняття ефективності можна вважати однією з головних характеристик процесу господарської діяльності людини.

Ряд економістів вбачає сутність ефективності у відносинах виробництва, розподілу, обміну та споживання [8]. З урахуванням стрімкого розвитку міжнародних інтеграційних процесів, інша група науковців виокремлює ефективність зовнішньоекономічних зв'язків, а також ефективність світового господарства [12]. Третій погляд на поділ ефективності суттєво відрізняється та пропонує крім ефективності всього народного господарства враховувати ефективність господарської діяльності окремо взятих працівників, а також ефективність галузей та підприємств.

Підходи, за якими можна визначити зміст поняття «ефективність»: методологічний, за якого ефективність розглядається як оціночний показник; цільовий, який передбачає ототожнення ефективності з досягненням цілей; системний, за якого поєднуються різні позиції; та теоретико-сутнісний, який ототожнює поняття ефективності та результативності. Зарубіжні та вітчизняні вчені переважно застосовують останній підхід, оскільки основний акцент робиться на досягнутому результаті певної діяльності, що більш детально наведено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1 - Підходи до визначення поняття «ефективність»

Представник	Визначення поняття
Андрійчук В. Г.	тлумачить ефективність як результативність певного процесу, дії, що вимірюється співвідношенням між отриманим результатом і витратами (ресурсами), що його спричинили з врахуванням умов зовнішнього і внутрішнього середовища [4, с. 397]”
Базилевич В. Д.	ефективність виробництва - це “.категорію, яка характеризує віддачу, результативність виробництва. Вона свідчить не лише про приріст обсягів виробництва, а й про те, якою ціною, якими витратами ресурсів дається цей приріст, тобто свідчить про якість економічного зростання [4, с. 129]”.
Покропивний С. Ф.	визначає ефективність виробництва як “.комплексне відбиття кінцевих результатів використання засобів виробництва й робочої сили (працівників) за певний проміжок часу [4]”. Автор ототожнює поняття ефективності та продуктивності, а найважливішим компонентом для визначення ефективності виробництва вважає результативність.
Друкер П.	на відміну від думки наведених вище авторів, обґрунтовує необхідність чіткого вирізнення понять ефективності, дієвості (результативності) та економічності [3, с. 34]. Два останні поняття американський науковець вважає складовими частинами поняття «ефективність».
Мочерний С. В.	ефективність виробництва характеризується ринковою вартістю виробленої продукції, поділеної на сумарні витрати ресурсів підприємства та оцінюється співвідношенням усіх витрат до одержаних результатів [4, с. 205]
Покропивний С. Ф.	вбачає сутність зростання ефективності виробництва в підвищенні показника продуктивності суспільної праці. Вчений зазначає: на кожен одиницю ресурсів (або витрат виробництва) необхідно забезпечувати максимально можливе збільшення обсягу виробництва (чистого прибутку) [4, с. 468].

Продовження таблиці 1.1

Фандель Г.	виробництво є ефективним, якщо необхідна кількість продукції виготовляється при мінімальних витратах ресурсів виробництва і жодна одиниця продукції не втрачається; якщо при заданих витратах ресурсів виробляється максимально можлива кількість продукції, а ресурси не витрачаються даремно [16, с. 124].
------------	--

Джерело: складено на основі [4], [3], [16]

Під ефективністю виробництва розуміють відношення результатів діяльності підприємства до фінансових, трудових і матеріальних ресурсів, які використовуються для отримання таких результатів [12, с. 89]. При виробництві продукції це означає отримання максимально можливої кількості продукції із найменшими витратами земельних та управлінських ресурсів, а також з мінімальними грошовими витратами та витратами праці. Таким чином, витрати будуть контролюватися, а регулярний збут продукції повинен забезпечуватись рівнем реалізаційних цін.

Виробництво можна вважати ефективним, якщо в процесі виробничої діяльності, а також надання послуг будуть використовуватися сучасні технології та буде забезпечено мінімізацію витрат [14, с. 84]. За умов довгострокової рівноваги на ринку виробництво можна вважати ефективним, якщо воно здійснюється на підприємстві, де існує збалансованість галузей виробництва.

Вивчаючи погляди науковців стосовно сутності поняття «ефективність» та підходи до його визначення, можна прийти до висновку, що ефективність є поняттям, яке властиве лише цілеспрямованим діям та відображає ступінь досягнення поставленої мети. Таким чином, можна зробити висновок, що ефективність недоцільно ототожнювати з поняттям результативності, економічності та продуктивності, оскільки кожна з наведених характеристик лише частково відображає поняття ефективності.

У вітчизняній економічній літературі суттєво відрізняються підходи не лише до тлумачення поняття ефективності виробництва, а й до визначення її

видів. Нині можна виділити понад 20 класифікаційних ознак ефективності. Покропивний С. Ф. здійснив систематизацію видів ефективності за окремими ознаками, кожна з яких має своє практичне значення [4, с. 466]. Кожна з таких класифікацій ефективності систематизована за переліком ознак і дозволяє характеризувати ефективність, враховуючи різні позиції. Якщо здійснити детальний аналіз кожної з цих класифікацій, стає зрозумілим, що кожен з її видів направлений на покращення економічного стану підприємства або здійснює позитивний соціальний вплив. Тому Куценко А. В. стверджує, що оскільки найбільш розповсюдженою є класифікація видів ефективності на економічну та соціальну, таку класифікацію можна визначити як загальну [8, с. 14].

Базилевич В. Д. дотримується схожої думки з науковцем С. Ф. Покропивним та підкреслює, що економічна ефективність підвищується за умови отримання найвищих результатів у разі, якщо досягається зниження витрат на кожний з отриманих видів продукції. Під час такого процесу необхідно також мінімізувати витрати робочої сили працівників [4, с. 129]. Саме економічна ефективність дає конкретну характеристику результативності виробництва, може виражати кількісну та якісну сторони вирішення поставленої на виробництві мети; її доцільно відображати за допомогою використання вартісних показників. Такі показники безпосередньо характеризують кінцевий результат, отриманий у результаті виробничої діяльності [4, с. 467].

Ступінь економічної ефективності виробництва не завжди можна охарактеризувати за допомогою натуральних показників. Корисний ефект може відображати абсолютну величину ефективності виробництва, а рівень рентабельності - відносну величину ефективності [5]. У першому випадку показником може виступати маса прибутку, а у другому - рівень рентабельності виробничої діяльності, галузі або підприємства в цілому. Таким чином, якщо ототожнювати поняття ефекту та результату, то поняття ефективності є нечітким, його не можна диференціювати з іншими економічними категоріями.

На думку більшості науковців, рівень ефективності, рентабельності, доходності залежить від маси прибутку, вона є базою для визначення

економічної ефективності виробничої діяльності та окремих її видів. Рівень рентабельності залежить не тільки від величини прибутку, оскільки збільшення або зменшення маси прибутку не у всіх випадках характеризує ступінь економічної ефективності виробничої діяльності [4, с. 401].

Досліджуючи сутність економічної ефективності, необхідно звернути особливу увагу на поняття прибутку та рентабельності. В умовах ринкових відносин, розвитку підприємницької діяльності, головним сукупним критерієм ефективності виробництва є прибуток, за допомогою якого підприємство отримує можливість для розширення своєї діяльності, конкурування з іншими підприємствами, а також підвищення життєвого рівня населення [4, с. 328].

У економічній літературі прибуток характеризується різницею виручки від реалізації продукції та сукупних витрат на її виробництво, тобто повної собівартості. У даному випадку прибуток є реальною абсолютною величиною, яка у більшості випадків вимірюється сумою грошових коштів. Рівень рентабельності характеризується відношенням прибутку, отриманого від реалізації товарів, до витрат на виробництво цих товарів. При зменшенні маси прибутку рівень рентабельності може підвищуватись. Це може відбуватись у випадку зменшення об'ємів продажу, за умови суттєвого зниження витрат на виробництво.

Сутність економічної ефективності відображає наявність корисного економічного ефекту, прибутку від реалізації продукції або надання послуг. Цей показник забезпечує темпи розширення виробництва. Отже, рівень рентабельності за інших однакових умов визначає можливість розширеного виробництва підприємств, дозволяє галузі не тільки задовольняти потреби суспільства, а й постійно розвиватися.

Основною метою діяльності підприємств Покропивний С. Ф. вважає зростання соціальної ефективності. Науковець підкреслює, що соціальна ефективність є набагато вагомішою за економічну, яку вважає проміжною. Таке твердження автор пояснює тим, що рівень результативності діяльності сучасних підприємств (а саме економічна ефективність) є матеріально- грошовою

основою, необхідною при вирішенні суспільних проблем [3, с. 473]. Кожному виробнику продукції необхідно враховувати, чи підвищується в процесі виробництва соціальна ефективність, звертати на цей показник особливу увагу. Незважаючи на таку необхідність, розрахувати соціальну ефективність виробництва дуже складно, оскільки відсутня методика для її визначення. Автор пропонує визначати соціальну ефективність на двох рівнях: локальному та загальнодержавному. На першому рівні на підприємстві необхідно дбати про задоволення соціальних потреб працівників. На другому рівні органи влади повинні визначати, наскільки люди є соціально захищеними, чи повністю забезпечені соціальні потреби різних верств населення.

Базилевич В. Д. дотримується схожої думки з попереднім науковцем та пропонує визначати соціальну ефективність як ступінь відповідності кінцевих результатів виробництва соціальним потребам нашого суспільства, а також безпосередньо інтересам кожної людини [8, с. 129]. На думку вченого, соціальна ефективність виробництва показує, наскільки розвиток такого виробництва відповідає вирішенню своєї основної мети - задовольняти потреби споживача, відповідати їм повною мірою.

На нашу думку, соціальна ефективність обов'язково повинна враховувати відсоток зростання зайнятості населення, забезпечення зростання заробітної плати працівника. Такі показники у подальшому забезпечать підвищення рівня життя населення. Погоджуємося з думкою наведених вище вчених та хочемо підкреслити, що результати виробництва (обсяг реалізованої продукції) повинен відповідати потребам нашого суспільства, особливо стосовно якості кінцевого продукту.

Вчені, які досліджують питання ефективності виробництва, виділяють також технологічну та екологічну ефективність виробництва. Вітчизняний науковець Андрійчук В. Г. визначає технологічну ефективність як "...результат взаємодії факторів виробництва, що характеризує досягнуту продуктивність [4, с. 398]".

Екологічна ефективність передбачає забезпечення зростання

результативності виробництва порівняно з витраченими ресурсами за умови збереження навколишнього природного середовища (НПС). Критерієм екологічної ефективності можна вважати забезпечення потреб населення у продукції [18, с. 62;18].

Науковці підкреслюють, що визначення еколого-економічної ефективності є надзвичайно складною проблемою. Екологічні наслідки шкоди, яку було нанесено НПС у процесі виробництва, практично не піддаються кількісному вимірюванню, їх важко відобразити при здійсненні економічної оцінки. Труднощі такої оцінки призводять до того, що у більшості розрахунків еколого-економічну ефективність визначають шляхом співвідношення витрат на охорону НПС і отриманим економічним ефектом [21]. На нашу думку, такий розрахунок не враховує всі фактори впливу на НПС. Ми погоджуємося з думкою вітчизняного економіста Базилевича В. Д., який вважає, що рентабельним може бути таке виробництво, при якому еколого-економічний ефект є додатною величиною [4, с. 132].

Денисенко С. М. виділяє ряд принципів ефективності виробництва з урахуванням екологічних факторів та підкреслює рівнозначність соціального, економічного та екологічного ефектів [35, с. 210]. Можна погодитись з думкою автора стосовно рівнозначності показників економічної, екологічної, технологічної та соціальної ефективності, оскільки всі вони є взаємопов'язаними.

Виділення різних видів ефективності виробництва та визначень її сутності свідчить не тільки про багатогранність даного поняття, а й про незакінчений процес розкриття його сутності в умовах нових відносин, які склалися під дією ринкової економіки у всіх галузях виробництва. Більшість науковців при дослідженні питання ефективності виробництва вбачають її сутність у відношенні отриманих результатів до витрат, завдяки яким цей результат було отримано. На нашу думку, таке трактування сутності ефективності виробництва є недосконалим, оскільки дуже часто при виробництві продукції не враховуються екологічні наслідки. Навіть при отриманні високих економічних результатів діяльності можна нанести шкоду НПС, отримати шкідливі продукти

харчування, що негативно позначиться на здоров'ї.

Вчений Дадашев Б. А. висловлює думку, що ефективність виробництва передбачає одержання більшої кількості необхідної суспільству продукції з кожного гектара землі, від кожної голови худоби за умов використання найменших витрат трудових, а також матеріальних ресурсів [31].

На мою думку, єдиного поняття ефективності немає, узагальнюючи слід зазначити, що, з розвитком виробничих відносин зміст поняття ефективності суттєво розширився і почав враховувати значну кількість факторів та включати не тільки кількісні, а й якісні характеристики кожного етапу виробництва. Було систематизовано види ефективності виробництва за класифікаційними ознаками: наслідками отриманого результату, рівнем об'єкта господарювання, видами господарської діяльності, методом розрахунку, моментом здійснення розрахунку, типом процесу, характером витрат.

На сьогоднішній день широко поширений сучасний погляд на процесний підхід - BPM (англ.), Який почав розвиватися з 2000 р., При цьому більше число наукових публікацій припадає на 2003р. BPM базується на системному підході, розглядаючи діяльність підприємства як єдиний механізм. Одну з головних функцій в BPM займає інформаційні технології та забезпечити ефективність, а також реалізація даної управлінської концепції.

Згідно ДСТУ ISO 9001-2011 «Системи менеджменту якості. Вимоги» (введений з 01 січня 2013 р) процесний підхід до управління - це «застосування в організації системи процесів разом з їх визначенням та взаємодіями, а також керуванням ними для одержання бажаного результату» [66].

Метою управління в рамках процесного підходу є підвищення ефективності та результативності підприємства в досягненні нею цілей. У термінах стандарту ISO 9001: 2008 це означає підвищення задоволеності клієнта за рахунок виконання вимог, що пред'являються їм до продукту / сервісу, створюваному підприємством. За нашими спостереженнями найбільш часто для досягнення даної мети перед підприємством ставляться три основні завдання:

1. Ліквідація бізнес-процесів, які не приносять вигоди споживачеві.

2. Зниження рівня відхилень бізнес-процесів від встановлених (нормативних).

3. Реалізація інноваційних змін з метою вивільнення резервів підвищення ефективності бізнес-процесів (в тому числі з використанням широкодоступних методів аналізу: ФВА, АВС, FAST).

В основі функцій, які забезпечують вирішення поставлених завдань, знаходиться цикл PDCA. Таким чином, разом ці функції утворюють метод управління в рамках процесного підходу. Реалізація процесного підходу на підприємстві вимагає впровадження основних принципів - принципів «процесного мислення». В якості базових приймаються наступні принципи:

Розгляд діяльності підприємства як сукупності бізнес-процесів.

Орієнтація на споживача бізнес-процесу, для задоволення його потреб, який в свою чергу визначає вимоги до процесу і до його результатів (мета бізнес-процесу).

Спрямованість на безперервне підвищення якості кінцевого продукту / сервісу. Спільна відповідальність всіх співробітників за результати діяльності компанії. Зниження важливості бюрократичного апарату в масштабах підприємства нівельована плоскою структурою управління.

На основі викладеного пропонується авторська формулювання терміна «процесний підхід». Процесний підхід - це набір управлінських методів до аналізу та організації діяльності компанії, комплексним завданням яких є системне управління бізнес-процесами компанії.

Концепція ситуаційного управління базується на таких постулатах:

- Різні проблемні ситуації вимагають різних підходів до їх вирішення.
- Будь-яка управлінська проблема повинна розглядатися в тісному зв'язку з іншими.
- Існує кілька шляхів досягнення мети.
- Управління - це мистецтво правильно оцінити ситуацію і вибрати найбільш ефективні методи реагування на неї.

Залежно від цілей ситуаційного аналізу можлива градація принципів невизначеності за такими класифікаційними ознаками адаптації організаційної структури до впливу навколишнього середовища.

Невизначеність оцінки ситуації визначається за ступенем складності, яка може бути простою і складною і за ступенем стабільності, яка може бути динамічною і статичною. При цьому можливі чотири варіанти взаємин між ступенями складності і стабільності:

- варіант непомітною невизначеності, що характеризується малим числом факторів навколишнього середовища і їх невеликими застосуваннями. У цих умовах невизначеність відрізняється простотою і статичністю;

- варіант часткової невизначеності, що характеризується як і раніше малим числом факторів, однак на відміну від попереднього варіанту тут спостерігаються їх нестабільні зміни, що робить їх несхожими один на одного. Виходячи з цього, може бути простий і динамічний характер зміни невизначеності;

- варіант помітною невизначеності, що характеризується набагато більшим числом факторів, що відрізняються складністю взаємодій між собою, але в той же час відносною стабільністю і статичністю змін;
- варіант суттєвою і сильно помітною невизначеності, що характеризується численністю аналізованих факторів впливу навколишнього середовища, кожен з яких має свою ступінь змін. У цих умовах невизначеність складна і динамічна за своїм характером.

Підприємства господарського сектора можна розділити на класи:

- ексклюзивне дрібносерійне виробництво, наприклад, пошиття одягу на замовлення;
- масове серійне виробництво;
- безперервне невинне виробництво, наприклад, мартенівські печі і розливання сталі.

Отже, науковці наводять різні класифікації ефективності виробництва, проте вони часто суперечать одна одній, що є наслідком відсутності системного підходу при здійсненні такої класифікації. Тому нами було систематизовано

види ефективності виробництва за класифікаційними ознаками (наслідками отриманого результату, рівнем об'єкта господарювання, видами господарської діяльності, методом розрахунку, моментом здійснення розрахунку, типом процесу, характером витрат) з метою їх подальшого практичного використання.

1.2. Теоретичні підходи до планування економічної ефективності виробничої діяльності підприємства

Існує безліч різних понять «планування». Планування – це загальна категорія, яка характеризується як процес моделювання варіантів розвитку об'єкта (явища) на певний період часу, оцінки, порівняння, вибору і розробки проміжних і кінцевих показників реалізації плану [5]. Як мені здається, це визначення найточніше відображає процес планування.

Професор Токійського університету Окіта С. - автор плану подвоєння національного доходу Японії сказав, що будь-яке перетворення має бути ретельно підготовлена, іншими словами має відпиратися на програму перетворень або план. Це положення можна віднести до будь-якого рівня управління, як до національної економіки в цілому, так і до підприємства, організації, фірмі [7].

Формування системи планування підприємства визначено низкою принципів, таких як:

- принцип єдності - передбачається, що планування на підприємстві повинно мати системний характер; система означає наявність сукупності взаємопов'язаних елементів і єдиного напрямку їх розвитку, спрямованого на спільні цілі;
- принцип участі - цей принцип означає, що кожен член організації незалежно від посади і тією функції стає учасником планової діяльності;
- принцип безперервності - процес планування на підприємстві повинен протікати постійно в рамках встановленого циклу, а розроблені плани повинні безперервно переходити на зміну одна одній;

- принцип гнучкості - даний принцип пов'язаний з принципом безперервності і полягає в доданні планам і процесу планування здатності змінювати свою спрямованість у зв'язку з виникненням непередбачених обставин;

- принцип точності - принцип означає, що плани повинні бути деталізовані і конкретизовані в тій мірі, в якій дозволяють внутрішні і зовнішні умови діяльності фірми [14].

Основу процесу планування складають розробка документів, що містять цілі і завдання, що визначають послідовність, ресурси і терміни виконання робіт, необхідних для досягнення поставлених цілей [5].

Побудова і використання планів одна з необхідних умов для оптимального управління виробництвом. План - це розроблений на певний відрізок часу процес реалізації заходів, що включає його цілі, показники та зміст [5]. До основних складових побудови плану можна віднести: визначення перспектив; аналіз ситуації, що склалася і визначення програми заходів для досягнення поставлених цілей.

До методів аналізу планування можна віднести кількісні і якісні. Кількісні методи - засновані на дослідженні конкретних кількісних показників і дають можливість визначити на скільки змінюються показники, якого кількісний вплив певних факторів на досліджуваний показник і дозволяють знайти оптимальне рішення в управлінні фінансами.

До кількісних методів відносять бухгалтерські, статистичні, економіко-математичні [4]. Якісні методи (евристичні) дозволяють визначити загальні напрямки зміни показників, тенденція розвитку або занепаду без точних кількісних оцінок. До якісних методів належать методи експертних оцінок; розробка сценаріїв; мозковий штурм; ділові ігри [4].

Однак, оцінювати ефективність організації системи внутрішньо фірмового планування за результативністю виробничої діяльності організації в цілому ми вважаємо не зовсім точним. Найважливішим моментом при оцінці ефективності

є визначення, що є результатом системи внутрішньо фірмового планування і що відноситься до витрат [2].

При визначенні ефективності формування системи внутрішньо фірмового планування необхідно враховувати економічний ефект, який проявляється у вигляді економії витрат в системі управління або у вигляді поліпшення результатів виробничо-господарської діяльності організації [11].

Таким чином, впровадження вище наведених практичних рекомендацій дозволить поліпшити результати виробничо-господарської діяльності та підвищити ефективність функціонування організації в цілому, а також визначити напрямки подальшого розвитку та вдосконалення системи внутрішньо фірмового планування організації.

1.3. Методичні підходи до оцінювання рівня економічної ефективності виробничої діяльності підприємства

Методика оцінки ефективності виробничої діяльності характеризується особливостями, які притаманні галузі. Методичний аспект оцінки ефективності виробництва даної продукції полягає у комплексному врахуванні як вартісних, так і натуральних показників.

Найбільш поширеними показниками, які розраховуються під час оцінки ефективності виробництва, є часткові показники продуктивності (обсяг продукції у розрахунку на одиницю конкретного ресурсу).

Часткові показники продуктивності можуть давати неточну інформацію, оскільки чітко не вказується, чому вони змінюються. Наприклад, продуктивність землі і праці можуть зростати через використання більшої кількості факторів, добрив, або ж комбінацію видів продукції (перехід до продукції з високою доданою вартістю).

З метою обґрунтування системи показників ефективності виробничої діяльності необхідно дослідити фактори, які здійснюють безпосередній вплив на рівень результативності виробництва даної продукції.

Під фактором слід розуміти умову, рушійну силу будь-якого процесу, або явища [19, с. 553]. Враховуючи велику кількість факторів, які здійснюють вплив на рівень ефективності виробничої діяльності, виникає необхідність в їх групуванні. Їх класифікація дозволить виділити роль, значення, а також характер впливу кожного фактора на результативність діяльності підприємств.

Андрійчук В. Г. виділяє макро-, мікро- та мезоекономічні фактори впливу на ефективність діяльності підприємств [5]. До макроекономічних факторів вчений відносить платоспроможний попит, інфляцію, відсоткові ставки, обмінний курс національної валюти, динаміку цін, урядові видатки і дефіцит державного бюджету, безробіття, обсяги інвестицій. До мікроекономічних факторів ефективності вчений пропонує відносити чинники внутрішнього середовища підприємства. Найбільш важливими мезоекономічними факторами автор вважає внутрішню будову ринку продукції.

Збарський В.К., Бабієнко М.Ф., Кулаєць М.М., Синявська І.М. та Хоменко М.П. поділяють фактори, що впливають на рівень ефективності підприємств, на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх факторів автори відносять доходи населення, соціальні стандарти, рівень державної допомоги, зміну ситуації на ринку праці, зміну цін, курсову стабільність, рівень інвестування економіки та зміни у грошово-кредитній сфері. На думку вчених, до зовнішніх факторів доцільно віднести рівень світових цін та попит на окремі види продукції, зміну вартості енергетичних та інших ресурсів, відставання процесів оновлення виробничих потужностей від їхнього зношення та вибуття, рівень забезпеченості прав кредитора, рівень корупції та тінізації економіки [4, с. 9]. Незважаючи на виокремлення внутрішніх факторів, автори не врахували впливу на ефективність виробництва власних ресурсів підприємства, а це на нашу думку необхідно враховувати, оскільки ці фактори відіграють не меншу роль, ніж зовнішні, неконтрольовані підприємством.

Після дослідження факторів, що здійснюють вплив на ефективність виробничої діяльності, необхідно зупинитись безпосередньо на показниках, за допомогою яких визначається її рівень. Доцільно дотримуватися певних

принципів, зокрема використовувати всі види застосовуваних у виробництві ресурсів; забезпечувати взаємозв'язок критерію та системи конкретних показників ефективності виробництва [16, с. 39]:

Серед показників ефективності виробничої діяльності було виділено технологічні, економічні, соціальні та екологічні, оскільки саме така класифікація враховує всі аспекти діяльності підприємств. До узагальнюючих показників ефективності виробництва було віднесено рівень рентабельності (збитковості) продукції та інтегральний показник ефективності виробництва.

Технологічні показники ефективності виробничої діяльності відрізняються.

Економічна ефективність виробничої діяльності оцінюється за допомогою економічних показників, кожен з яких відображає кількісну і якісну характеристику економічних явищ і процесів, простого і розширеного відтворення, числовим виразом окремих категорій і понять (продуктивності праці; трудомісткості продукції; фондооснащеності; фондоозброєності; фондівіддачі; фондомісткості; матеріаловіддачі; матеріаломісткості). Економічні показники є концентрованим виразом якісних і кількісних змін в економіці виробництва, їх величина змінюється залежно від розвитку виробництва [2, с. 36].

Від економічної ефективності виробничої діяльності залежать показники соціальної ефективності, оскільки передбачають визначення приросту середньомісячної заробітної плати, фізичної маси реалізованої продукції на одного працівника, а також відсотку зростання зайнятості населення.

Економічна ефективність також взаємопов'язана з екологічною ефективністю, яка передбачає зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище та зменшення ресурсомісткості виробничої діяльності. До показників екологічної ефективності доцільно відносити частку чистого прибутку, спрямованого на екологічні заходи; частку продукції в загальному обсязі виробництва; частку органічних кормів у їх загальній кількості у разі, якщо підприємство займається виробництвом різної продукції.

При виборі методики проведення комплексної оцінки економічної ефективності можуть використовуватися два підходи:

- перший заснований на представленні результатів господарської діяльності аналізованого підприємства у вигляді системи показників; - другий передбачає проведення оцінки результатів господарської діяльності одним зведеним комплексним показником. Результатом дослідження існуючих підходів до оцінки економічної ефективності діяльності підприємств є розроблена класифікація економічної ефективності, що включає систему показників для її оцінки.

Система показників повинна задовольняти трьом основним вимогам:

- повне охоплення об'єкта дослідження показниками системи;
- взаємозв'язок цих показників; - верифікація (можливість перевірки).

Так як якісна сторона виробничого результату відбивається критерієм, а кількісна - показниками ефективності, показники економічної ефективності виробництва будуть носити кількісний характер і визначається виходячи з даного факту [14].

Крім того, розрізняються планові і звітні показники ефективності. Зазначені вище ускладнює комплексну оцінку ефективності господарської діяльності підприємств і не дозволяє здійснювати системний аналіз різних сторін [16]. Абсолютна (загальна) економічна ефективність характеризує загальну величину віддачі, отриману на одиницю використаних ресурсів або на одиницю вироблених витрат. Почнемо розглядати показники загальної економічної ефективності з диференційованих показників. Диференційовані показники загальної економічної ефективності включають:

- показники трудових ресурсів;
- показники основних засобів;
- показники оборотних коштів;
- показники інвестицій.

Для оцінки ефективності обов'язково визначається показник рівня організації виробництва, його автоматизації та продуктивності, як відношення

обсягу продажів до загальної кількості зайнятих, або вироблення в розрахунку на 1 зайнятого. За допомогою такого показника можна порівняти рівень організації та автоматизації виробництва окремих підрозділів компанії, порівняти цей показник з іншими фірмами даної галузі і в різних країнах. При розрахунку диференційованих показників використовують ресурсний і витратний методи. Наочно відмінність в показниках при розрахунку двома методами можна побачити в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 - Показники при розрахунку ресурсного і затратного методів

Група показників	Ресурсний метод	Витратний метод
1. Трудові ресурси	трудомісткість	зарплатомісткість
	трудовіддача	зарплатовіддача
	відносна економія кількості працівників	відносна економія фонду заробітної плати
2. Основні засоби	фондомісткість	амортизаціомісткість
	фондовіддача	Амортизаціовіддача
	відносна основних виробничих засобів	
3. Оборотні засоби	Коефіцієнт завантаження	матеріаломісткість
	Коефіцієнт оберненості	Матеріаловіддача
	Відносна економія оборотних коштів	Відносна економія матеріальних витрат
		Капіталомісткість
		капіталовіддача

Джерело: складено автором

Загалом усі показники, що визначають економічну ефективність виробничої діяльності можна визначити таким чином:

- абсолютна величина і показник темпу зростання прибутку;
- абсолютна величина і показник темпу зміни витрат на 1 грн. товарної (реалізованої) продукції;
- показник рентабельності продукції;
- показник рентабельності інвестицій (в тому числі капітальних вкладень);
- показник терміну окупності інвестицій, в тому числі капітальних вкладень.

Висновки до розділу 1

В результаті проведеного дослідження, ми визначили, що єдиного поняття ефективності немає, узагальнюючи слід зазначити, що, з розвитком виробничих відносин зміст поняття ефективності суттєво розширився і почав враховувати значну кількість факторів та включати не тільки кількісні, а й якісні характеристики кожного етапу виробництва. Було систематизовано види ефективності виробництва за класифікаційними ознаками: наслідками отриманого результату, рівнем об'єкта господарювання, видами господарської діяльності, методом розрахунку, моментом здійснення розрахунку, типом процесу, характером витрат.

Проаналізувавши теоретичні підходи до планування економічної ефективності виробничої діяльності підприємства, впровадження вище наведених практичних рекомендацій дозволить поліпшити результати виробничо-господарської діяльності та підвищити ефективність функціонування організації в цілому, а також визначити напрямки подальшого розвитку та вдосконалення системи внутрішньо фірмового планування організації.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ГІРНИЧОТРАНСПОРТНА КОМПАНІЯ»

2.1. Господарсько-правові засади функціонування та загальна характеристика ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

В роботі проаналізовано діяльність виробничого підприємства ТОВ «Гірничотранспортна компанія», яке виробляє залізничний рухомий склад для експлуатації на шляхах промислових підприємств.. Основні напрями діяльності наведені на рис. 2.1.

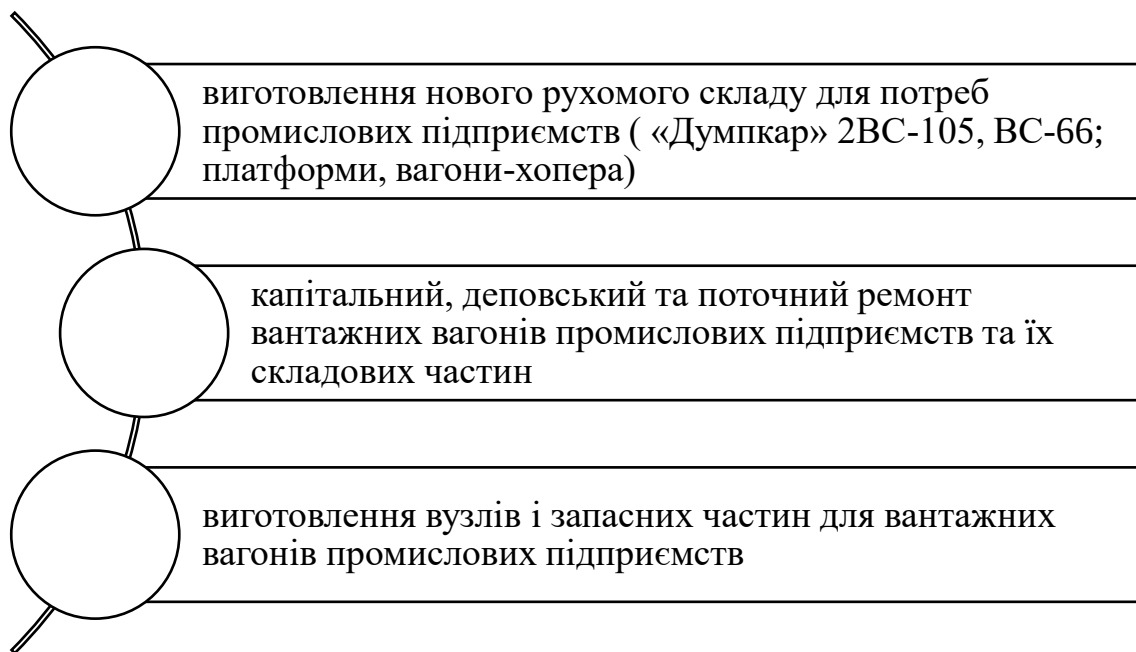

Рис. 2.1. Напрямки роботи ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

Джерело: складено автором

ТОВ «Гірничотранспортна компанія» (ТОВ «ГТК»), з 2008 року є виробником вагонів-самоскидів «Думпкар» типу 2ВС-105 та іншого технологічного залізничного рухомого складу, а також виконує капітальні (заводські) ремонти вищевказаним вагонів.

Компанія за період з 2008 року побудувала і здійснила поставку на адресу підприємств гірничо-металургійного комплексу України, Республіки Казахстан та Республіки Узбекистан більше 1800 вагонів-самоскидів «Думпкар» 2ВС-105 різних модифікацій.

Одним з напрямків діяльності ТОВ «Гірничотransпортна компанія» є виконання капітальних, поточних і деповських ремонтів вантажних вагонів: «Думпкар» 2ВС-105, ВС-60, ВС66, вагонів-хопер і ін. Для промислових підприємств гірничорудного комплексу.

ТОВ «Гірничотransпортна компанія» з 2016 року розробило та поставило на виробництво модернізований вагон-самоскид «Думпкар» 2ВС-105 модель 33-9909Н зі збільшеним об'ємом кузова 55 м³, вантажопідйомністю 115 тн. Вагон має габаритні розміри (висота, ширина, довжина) аналогічні розмірам вагона Думпкар »2ВС-105 з об'ємом кузова 50 м³. Всі вузли і деталі модернізованого вагона-самоскида взаємозамінні з деталями базового вагона-самоскида «Думпкар» 2ВС-105.

За період 2016-2019 роки відвантажено і знаходиться в експлуатації на підприємствах гірничо-металургійних підприємств Узбекистану (ВАТ «Лебединський ГЗК», ВАТ «Михайлівський ГЗК», ВАТ «Стойленський ГЗК», АТ «Карельський окатиш», ТОВ «БелЦемент-Пікалево », ВАТ« Апатит », АТ« Алмаликський ГМК ») понад 400 одиниць вагонів-самоскидів «Думпкар» 2ВС-105 моделі 33-9909Н зі збільшеним об'ємом кузова 55 м³.

ТОВ «Гірничотransпортна компанія» використовує в конструкції вагона тривісну візок моделі 18-9910, виробником деталей, литих (боковини праві, боковини ліві, балки шкворневі, балки надресорні і корпусу букси балансири) є ливарний завод «СЕМА-MYSTAL» Sp.Z.O.O. (Польща).

Технічні можливості підприємства дозволяють виготовляти до 40 вагонів на місяць. При виробництві вагонів ми використовуємо до 90% деталей і складальних одиниць власного виробництва.

Основними замовниками нашої компанії є підприємства гірничо-металургійного комплексу України, Республіки Казахстан, Узбекистан.

Органами управління підприємства є збори акціонерів товариства, що виступають вищим органом управління та директор, який є виконавчим органом.

Організаційна структура наведена на рис. 2.2

Рисунок 2.2 – Організаційна структура ТОВ «Гірничотransпортна компанія»

Джерело: складено автором

Штатний розклад ТОВ «Гірничотransпортна компанія» наведено в табл. А.1 у Додатку А.

Перспективи вартості компанії визначаються довгостроковій здатністю компанії виробляти грошовий потік, тобто вимірюються за допомогою величини дисконтованого грошового потоку. Цим способом можна оцінити конкретні інвестиційні та стратегічні рішення.

Таблиця 2.1 – Структура капітальних інвестицій ТОВ «Гірничотранспортна компанія» у 2012-2019 рр., тис. грн

Показник	2012 р.	2017 р.	2019 р.
Капітальні інвестиції, в т. ч.:	8353	8206	6020
нематеріальних активів	6	6	20
основних засобів	8347	8200	6000

Джерело: складено автором

Аналізуючи дані табл. 2.1, можна зробити висновок щодо збільшення капітальних інвестицій, найбільшу частку капітальних інвестицій складають інвестиції у основні засоби (майже 99%), що є логічним, оскільки, обумовлюється специфікою виробництва – а саме швидка зношеність та постійна потреба в оновленні.

Дослідження середовища впливу на ринкову фінансову безпеку ТОВ «Гірничотранспортна компанія» ефективно здійснювати з використанням SWOT.

Таблиця 2.2 - Аналіз сильних і слабких сторін організації

	загрози	можливості
сильні сторони організації	- Гнучка цінова політика, репутація, - Вплив на ціни покупцями і постачальниками - гнучке керівництво, цінова політика. - Наявність досвіду роботи з покупцями - Успішна кредитна історія і стійкі фінансові показники - Високий ступінь дотримання договірних зобов'язань щодо кінцевих споживачів	- Введення нових технологій управління - Щільна інтеграція з заводами - Збільшення рентабельності - Партнерство з банком або фінансовою організацією для реалізації інноваційних проектів
слабкі сторони організації	- Низька прибуток через високі витрати. - Брак обігових коштів	- Висока ставка по кредитах - Зміна політики постачальників

Джерело: складено автором

Загроза появи нових конкурентів повинна постійно перебувати в полі зору керівництва об'єкта дослідження і усуватися в першочерговому порядку. Що стосується зростання впливу покупців і постачальників на ціни, то цій загрозі можна приділити менше уваги.

Після визначення основних сильних та слабких сторін підприємства, а також після дослідження зовнішніх загроз та можливостей, які можуть виникнути та чинити вплив на діяльність підприємства, доцільно визначити дії підприємства, які дадуть змогу використати можливості, які надає зовнішнє середовище, а також адаптуватися та зменшити негативний вплив загроз, які можуть виникнути в найближчому майбутньому.

Результати, отримані в ході дослідження занесемо до матриці SWOT-аналізу, яка показана в табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Матриця SWOT-аналізу ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

		Зовнішнє середовище	
		Можливості 1. Збільшення частки ринку через послаблення конкурентів на 1-2% 2. Розширення збутової мережі на 10-15% 3. Проведення вертикальної диверсифікації вниз	Загрози 1. Посилення позицій лідерів на 4-5% ринку 2. Постійна загроза появи нових конкурентів 3. Зниження попиту
Внутрішнє середовище	Сильні сторони 1. Досвід роботи на ринку; 2. Висока кваліфікація персоналу 3. Наявність продукції, яка не має аналогів в українських конкурентів. 4. Асортимент продукції в усіх цінових сегментах	1. Розвиток та просування брендів для залучення нових споживачів (1-2% ринку). 2. Проведення диверсифікації шляхом інвестування в цінні папери 5. Забезпечення домінування на ринку за рахунок наявної продукції та нових розробок в даній сфері.	1. Недопущення втрати частки ринку на користь лідерів ринку за рахунок гнучкості асортименту продукції, розвитку брендів та забезпечення лояльності споживачів. 2. Використання досвіду роботи на ринку та кваліфікації персоналу для розробки ефективних заходів зі стимулювання попиту та захоплення 1-2% ринку.

Продовження таблиці 2.3

Слабкі сторони 1. Недостатність виробничих потужностей для конкуренції з лідерами ринку. 2. Недостатній обсяг маркетингового бюджету 3. Відсутність вертикальної диверсифікації вниз. 4. Недостатньо широке охоплення території системою дистрибуції. 5. Низька якість продукції в низькому ціновому сегменті	1. Збільшення обсягів виробництва на 5% за 2019 рік шляхом більш ефективного використання виробничих потужностей. 2. Розширення збутової мережі 3. Розробити план диверсифікації вниз	1. Розширення території дистрибуції шляхом пошуку нових партнерів.
--	---	--

Джерело: складено автором

Отже, як показує SWOT-аналіз для підприємства важливим є розвиток кількох напрямів з підвищення ефективності власної діяльності. Стосовно внутрішнього середовища необхідно розвивати та нормувати виробничі потужності для можливості ефективної конкуренції, а також посилити контроль за якістю як продукції, так і сировини.

У відносинах із зовнішніми партнерами необхідно особливу увагу приділити розширенню збутової мережі та поліпшенню співпраці з торговими партнерами. Також необхідно знайти шляхи здешевлення сировини, яка займає значне місце в структурі собівартості продукції, і як один з варіантів розглянути можливість вертикальної диверсифікації вниз.

Дослідивши діяльність підприємства можна виділити такі основні внутрішні сильні та слабкі сторони у діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія», які впливають на його ринкову вартість.

До сильних сторін підприємства відносяться:

1. Досвід роботи на ринку;
2. Висока кваліфікація персоналу
3. Наявність продукції, яка не має аналогів в українських конкурентів.
4. Асортимент продукції в усіх цінових сегментах та постійне оновлення асортименту.

Слабкими сторонами діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія» на

нашу думку є:

1. Недостатність виробничих потужностей для конкуренції з лідерами ринку.
2. Недостатній обсяг маркетингового бюджету, а саме реклами.
3. Відсутність вертикальної диверсифікації вниз.
4. Недостатньо широке охоплення території системою дистрибуції.
5. Низька якість продукції в низькому ціновому сегменті.

Враховання встановлених факторів зовнішнього середовища при управлінні ринковою вартістю ТОВ «Гірничотранспортна компанія» дозволить суттєво покращити результати такого управління та збільшити об'єктивність оцінки вартості підприємства.

2.2. Аналіз фінансово-економічного стану» ТОВ «Гірничотранспортна компанія

Аналіз активів підприємства ТОВ «Гірничотранспортна компанія» здійснюється за допомогою вертикального та горизонтального аналізу, що наведені в табл. 2.4 та 2.5 відповідно.

Таблиця 2.4 - Горизонтальний аналіз активів ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за 2017-2019 рр.

Найменування показника	на кінець 2017 р.	на кінець 2018 р.	на кінець 2019 р.	Горизонтальний аналіз			
				Абсолютна зміна, тис. грн.		Відносна зміна, %	
				2017р. – 2018р.	2018р. – 2019р.	2017р. – 2018р.	2018р. – 2019р.
I. Необоротні активи							
Нематеріальні активи	6,00	6,00	20	-	14	100	333.3
Основні засоби	8347	8200	6000	-147	-2200	98.24	73.17
Відстрочені податкові активи	7,00	7,00	7,00	-	-	100,00	100,00
Всього за розділом I	8360	8213	6027	-147	-2186	98.24	73.38

Продовження таблиці 2.4

II. Оборотні активи							
Запаси	4476	3739	5851	-737	2112	83.53	156.49
Дебіторська заборгованість	2251	456	1869	-1795	1413	20.26	409.87
Рахунки в банках	6,00	0,00	0,00	-6,00	-	-	-
Інші оборотні активи	906	927	1278	21	351	102.32	137.86
Всього за розділом II	7676	5217	9027	-2459	3810	67.97	173.03

Джерело: складено автором

Виходячи з табл. 2.4, можна зробити висновок про загальне зменшення необоротних активів (на 24%). Зниження може означати як продаж основних засобів, так і нарахування амортизації, тобто фізичний знос виробничих потужностей. Наявність же відстрочених податкових активів свідчить про зменшення податкового прибутку в майбутніх періодах.

Аналіз внутрішніх факторів ґрунтується на аналізі запасів, дебіторської та кредиторської заборгованості, грошового потоку, рівню прибутку. На ТОВ «Гірничотранспортна компанія» тенденції чистого руху грошових коштів не змінювалось на зменшення і навпаки.

Важливим для розуміння структури активів підприємства є вертикальний аналіз (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 - Вертикальний аналіз активів ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за 2017-2019 рр.

Найменування показника	на кінець 2017 р.	на кінець 2018 р.	на кінець 2019 р.	Вертикальний аналіз		
				2017 р.	2018 р.	2019 р.
Нематеріальні активи	6,00	6,00	20,00	0.04	0.04	0.13
Основні засоби	8347	8200	6000	52.04	61.06	39.86
Відстрочені податкові активи	7,00	7,00	7,00	0.04	0.05	0.05
Всього за розділом I	8360	8213	6027	52.12	61.15	40.04
Запаси	4476	3739	5851	27.91	27.84	38.87

Продовження таблиці 2.5

Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	2251	456	1869	14.03	3.4	12.42
Рахунки в банках	6,00	0,00	0,00	0.04	0,00	0,00
Інші оборотні активи	906	927	1278	5.65	6.9	8.49
Всього за розділом II	7676	5217	9027	47.86	38.85	59.96

Джерело: складено автором

Аналізуючи дані табл. 2.5, слід зазначити, що найбільшу долю необоротних активів складають основні засоби (в середньому за 2017-2019 рр. 50%), що цілком є раціональною для підприємства, що займається безпосереднім промисловим виробництвом.

В розділі оборотні активи найбільшу долю складають запаси (в середньому за 2017-2019 рр. 30%). Така структура також пояснюється специфікою виробництва. Що ж до динаміки, то розглядаючи динаміку нематеріальних активів, то структура є стабільною. Оборотні активи мають нестабільну динаміку.

Аналіз пасивів балансу проводиться також за допомогою горизонтального та вертикального аналізу та представлено в табл. 2.6 та 2.7.

Таблиця 2.6 - Вертикальний аналіз пасивів балансу ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за 2017-2019 рр.

Найменування показника	2017р.	2018р.	2019р.	Вертикальний аналіз		
				2017р.	2018р.	2019р.
Власний капітал						
Зареєстрований (пайовий) капітал	11175	11175	11175	69.67	83.21	74.23
Додатковий капітал	211	211	211	1.32	1.57	1.4
Нерозподілений прибуток	1257	440	1187	78.42	79.32	78.9
Усього за розділом I	12643	11826	12573	100	100	100
Поточні зобов'язання і забезпечення						
Поточна кредиторська заборгованість	1855	1013	1387	96.98	112.72	92.15
Інші поточні зобов'язання	1538	591	1094	10.45	11.85	11.11
Усього за розділом III	3393	1604	2481	100,0	100,0	100,0

Джерело: складено автором

З огляду на проведений аналіз в табл. 2.6, можна зробити висновок, що розділ власний капітал має нестійку структуру, зареєстрований капітал мав структурні зміни з 2017 року до 2019 року в середньому на 15%.

Слід зазначити, що найбільшу долю складає поточна заборгованість, яка має сталу структуру, з огляду на результати аналізу табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Горизонтальний аналіз пасивів балансу ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за 2017-2019 рр.

Найменування показника	2017р .	2018р .	2019р .	Горизонтальний аналіз			
				Абсолютна зміна, тис. грн.		Відносна зміна, %	
				2017р. - 2018р.	2018р. - 2019р.	2017р. - 2018р.	2018р. 2019р
Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий) капітал	11175	11175	11175	0,00	0,00	100,00	100,00
Додатковий капітал	211	211	211	0,00	0,00	100,00	100,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1257	440	1187	-817	747	-65%	170%
Усього за розділом I	12643	11826	12573	-817	747	-6%	6%
Поточна кредиторська заборгованість	1855	1013	1387	-842	374	-45%	37%
Інші поточні зобов'язання	1538	591	1094	-947	503	-62%	85%
Усього за розділом III	3393	1604	2481	-1789	877	-53%	55%

Джерело: складено автором

Аналізуючи дані з табл. 2.7 можна зробити висновок, що найбільших змін набув нерозподілений прибуток, його зростання склало 116,73% у 2018 році, а падіння – 80,89% у 2019 році.). Поточна заборгованість має нестабільну тенденцію, тому що у 2019 році скорочується на 6% (1266 тис. грн), однак, інші поточні зобов'язання зростають на 9%.

Порівняльний баланс дозволяє об'єднати в одній таблиці показники горизонтального і вертикального аналізу і сформулювати початкове уявлення про діяльність підприємства, виявити зміни в складі майна підприємства і їх джерелах, встановити взаємозв'язки між показниками структури балансу, динаміки балансу, структурної динаміки балансу (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 - Групування статей активу та пасиву балансу

Показники	2017р.	2018р.	2019р.
Вартість іммобілізованих активів	8360	8213	6027
Вартість оборотних (мобільних) активів	7676	5217	9027
Вартість запасів	4476	3739	5851
Величина дебіторської заборгованості	2251	456	1869
Сума вільних грошових коштів	6,00	0,00	0,00
Власний капітал	23964	26068	23263
Величина позикового капіталу	17231	16726	15545

Джерело: складено автором

Отже, частка мобільних активів в структурі майна підприємства займає 59.96%. Таким чином, сформована більш мобільна структура активів, що покращує фінансовий стан підприємства, так як сприяє прискоренню оборотності оборотних коштів.

Оскільки частка іммобілізованих активів знизилася, частина мобілізованих активів може бути відвернута на кредитування споживачів товарів та інших дебіторів. Основним джерелом формування майна підприємства виступає власний капітал; Темп росту позикового капіталу на 3.7% перевищує темп зростання власного капіталу, тому необхідно проаналізувати ефективність залучення зовнішніх джерел фінансування.

Аналіз динаміки основних показників діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за 2017-2019 рр. наведено в табл. 2.9.

Таблиця 2.9 - Динаміка основних показників діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за 2017-2019 рр.

Найменування показника	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2018 р. до 2017 р.			2019 р. до 2018 р.		
				Темп рост у	Зміна		Темп рост у	Зміна	
				%	віднос на,%	Абсол ютна , тис. грн.	%	віднос на,%	Абсол ютна, тис. грн.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	15877	11 374	16 605	72%	-28%	-4 503	146%	46%	5 231

Продовження таблиці 2.9

Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	13523	10289	13523	76%	-24%	-3 234	131%	31%	3 234
Валовий: прибуток	2354	1085	3082	46%	-54%	-1 269	284%	184%	1 997
Інші операційні доходи	74	10736	1846	14508 %	14408 %	10 662	17%	-83%	-8 890
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	-2072	-2381	3919	115%	15%	-309	-165%	-265%	6 300
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	-1987	-2104	4007	106%	6%	-117	-190%	-290%	6 111
Чистий фінансовий результат: прибуток	0	-2104	4007	0%	0%	-2 104	-190%	-290%	6 111

Джерело: складено автором

Аналізуючи дані табл. 2.9, можна зробити висновок, відносно того, що чистий прибуток у 2019 році збільшився на 46% (5231 тис. грн.), а собівартість – 31% (3234 тис. грн.) Ці два показники в 2018 році, порівняно із 2017 році, скоротилися, однак вже в 2019 році ситуація виправилася. Темпи приросту валового прибутку у 2018 році склали -54% (-1269 тис. грн.), а уже в 2019 році цей показник значно збільшився на 184% (1997 тис. грн.). Чистий фінансовий результат в 2019 році показник зменшився на 290% (6111 тис. грн.).

У табл. 2.10 наведено аналіз фінансової стійкості ТОВ «Гірничотранспортна компанія» у 2017-2019 рр.

Таблиця 2.10 - Аналіз фінансової стійкості ТОВ «Гірничотранспортна компанія» у 2017-2019 рр.

Показники	Значення, тис. грн.			Абсолютна зміна, тис. грн.	
	2017	2018	2019	2018	2019
1. Власний капітал	23964	26068	23263	2104	-2805
2. Необоротні активи	8360	8213	6027	-147	-2186
3. Власні оборотні кошти (п.1-п.2)	15604	17855	17236	2251	-619
4. Довгострокові зобов'язання	-	-	-	-	-
5. Власні і довгострокові позикові джерела формування запасів (п.3 + п.4)	15604	17855	17236	2251	-619
6. Короткострокові позики і кредити	0	0	0	0	0
7. Загальна величина основних джерел формування запасів (п.5 + п.6)	15604	17855	17236	2251	-619
8. Загальна величина запасів	4476	3739	5851	-737	2112

Джерело: складено автором

Фінансовий стан організації на кінець аналізованого періоду є абсолютно стійким, оскільки в ході аналізу встановлено надлишок власних оборотних

коштів - 11385 тис. грн., надлишок власних і довгострокових позикових джерел формування запасів - 11385 тис. грн. Надлишок загальної величини основних джерел формування запасів склав 11385 тис. грн. (запаси забезпечені тільки за рахунок короткострокових позик і кредитів).

Фінансова стійкість розрахована в табл. 2.11.

Таблиця 2.11 - Коефіцієнти ринкової фінансової стійкості ТОВ «Гірничотранспортна компанія» у 2016-2019 рр.

Показники	Значення				Зміна абсолютна	
	2016	2017	2018	2019	2018 р. до 2018 р.	2019 до 2018 р.
1. Коефіцієнт забезпеченості запасів джерелами власних оборотних коштів	4.28	3.4861	4.7753	2.9458	1.289	-1.83
2. Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів (коефіцієнт фінансового левериджу)	0.73	0.719	0.6416	0.6682	-0.0774	0.0266
3. Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності)	1.61	1.4941	1.941	1.5453	0.447	-0.396
4. Коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих коштів	0.44	0.9182	0.6352	1.4978	-0.283	0.863
5. Коефіцієнт маневреності	0.60	0.6511	0.6849	0.7409	0.0338	0.056
6. Індекс постійного активу	0.40	0.3489	0.3151	0.2591	-0.0338	-0.056
7. Коефіцієнт реальної вартості майна	0.63	0.5204	0.6106	0.3986	0.0902	-0.212
8. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0.00	0	0	0	0	0
9. Коефіцієнт фінансової стійкості	1.61	1.4941	1.941	1.5453	0.447	-0.396
10. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	1.16	1.0743	1.2454	1.0326	0.171	-0.213
11. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	4.11	3.1219	4.9967	2.577	1.875	-2.42

Продовження таблиці 2.11

Узагальнюючий коефіцієнт фінансової стійкості	5.01	4.7542	5.4253	4.6996	0.671	-0.726
---	------	--------	--------	--------	-------	--------

Джерело: складено автором

Отримані результати дозволяють побачити, що досліджувана організація характеризується досить високою незалежністю від зовнішніх джерел фінансування, коефіцієнт автономії організації станом на звітну дату склав 1.5453 (частка власних коштів у загальній величині джерел фінансування на кінець звітного періоду становить 154.5%).

Це значення свідчить про оптимальний баланс власного і позикового капіталу. Іншими словами даний показник свідчить про хороше фінансове становище. Коефіцієнт вище нормативного значення 0.5, при якому позиковий капітал може бути компенсований власністю підприємства.

Коефіцієнт автономії знизився одночасно зі зростанням співвідношення позикових і власних коштів, це означає зниження фінансової незалежності організації та підвищення ризику фінансових труднощів в майбутні періоди. Про досить стійкий фінансовий стан свідчить той факт, що на кінець періоду коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами склав 2.577, тобто 257.7% власних коштів організації направлено на поповнення оборотних активів.

Коефіцієнт забезпеченості запасів джерелами власних оборотних коштів вище нормативного значення, тобто організація не залежить від позикових джерел коштів при формуванні своїх оборотних активів. Необхідно простежити динаміку складових коефіцієнта, яка дозволить визначити, за рахунок чого зростає коефіцієнт - за рахунок зміни стану джерел покриття або самих запасів. Вартість матеріальних оборотних коштів збільшилася в 1.6 рази (5851/3739).

Коефіцієнт фінансового левериджу дорівнює 0.6682. Це означає, що на кожну гривню власних коштів, вкладених в активи підприємства, припадає 0.67 грн. позикових коштів. Зростання показника в динаміці на 0.0266 свідчить про посилення залежності організації від зовнішніх інвесторів і кредиторів, тобто про деяке зниження фінансової стійкості.

На кінець аналізованого періоду 74.1% власних і прирівняних до них коштів спрямовувалося на поповнення найбільш мобільного частини майна організації (оборотних активів), тобто власники компанії в разі потреби зможуть вивести 74.1% свого капіталу з цього бізнесу без значних втрат. Коефіцієнт маневреності підвищився з 0.6849 до 0.7409, що говорить про підвищення мобільності власних коштів організації та підвищенні свободи в маневруванні цими засобами.

Значення коефіцієнта постійного активу говорить про низьку частці основних засобів і необоротних активів в джерелах власних коштів. Станом на кінець періоду їх вартість покривається за рахунок власних коштів на 25.9%. Отже, в довгостроковому періоді можлива втрата рівня платоспроможності підприємства. При цьому скоротилися фінансові можливості підприємства фінансувати свої необоротні активи за рахунок власних коштів.

Для комплексної оцінки фінансової стійкості доцільно використовувати узагальнені показники, розрахункові формули яких виводяться на основі узагальнення показників фінансової стійкості, наведених раніше. Зокрема, рекомендується застосування узагальнюючого коефіцієнта фінансової стійкості:

$$\Delta = -0.726 / 5.4253 = -0.1338$$

Рівень фінансової стійкості в аналізованій організації знижений на 13.38%. Стан фінансової безпеки організації в класифікації організацій можна визначити за рівнем коефіцієнтів ліквідності(табл. 2.12).

Таблиця 2.12 - Аналіз показників ліквідності ТОВ «Гірничотранспортна компанія» у 2015-2019 рр.

Показники	Значення				Зміна		Нормативне значення
	2015	2017	2018	2019	2018	2019	
Загальний показник ліквідності	0.1475	0.1256	0.0747	0.1475	- 0.0509	0.0728	не менше 1
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0	0.0003	0	0	- 0.0003	0	0,2 і більше. Допустиме значення 0,1

Продовження таблиці 2.12

Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0	0.0003	0	0	- 0.0003	0	0,2 і більше
Коефіцієнт термінової ліквідності	0.1202	0.131	0.0273	0.1202	-0.104	0.0929	Допустиме значення 0,7-0,8
Коефіцієнт поточної ліквідності	0.4966	0.3907	0.2508	0.4966	-0.14	0.246	Не менше 2,0
Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття)	0.4966	0.3907	0.2508	0.4966	-0.14	0.246	1 і більше. Оптимальне не менше 2,0

Джерело: складено автором

Значення коефіцієнта швидкої ліквідності виявилось нижче допустимого. Це говорить про нестачу у організації ліквідних активів, якими можна погасити найбільш термінові зобов'язання. За аналізований період коефіцієнт виріс на 0.0929.

Коефіцієнт поточної ліквідності у звітному періоді знаходиться нижче нормативного значення 2. Навіть при реалізації запасів в організації не буде достатніх коштів для покриття короткострокових зобов'язань. За аналізований період коефіцієнт виріс на 0.246.

2.3. Визначення рівня ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

АВС-аналіз підприємства за номенклатурою, чистого доходу (виручка) від реалізації продукції й чистого прибутку наведено в табл. 2.13.

Таблиця 2.13 - ABC-аналіз підприємства за номенклатурою

Найменування товару	ABC за доходом			ABC за асортиментом			ABC за прибутком		
	Частка, %	Рейтинг	Категорія	Частка, %	Рейтинг	Категорія	Частка, %	Рейтинг	Категорія
Нерухомий склад	56%	1	A	42%	1	A	58%	1	A
Локомотиви	18%	2	A	15%	2	B	18%	2	A
Дрезини	6%	5	C	7,5%	5	C	7%	5	C
Вузли для вантажних вагонів	7%	4	C	7,8%	4	C	9%	3	B
Запасні частини вантажних вагонів	14%	3	B	28%	3	A	8%	4	C

Джерело: складено автором

Аналізуючи дані ABC-аналізу, впливають наступні висновки:

1) ABC-аналіз за доходами – до категорії A потрапили нерухомий склад та локомотиви; до категорії B – запасні частини вантажних вагонів; до категорії C – дрезини та вузли для вантажних вагонів.

2) ABC-аналіз за асортиментом - до категорії A потрапили нерухомий склад та запасні частини вантажних вагонів; до категорії B – локомотиви; до категорії C – дрезини та вузли для вантажних вагонів.

3) ABC-аналіз за прибутком - до категорії A потрапили нерухомий склад та локомотиви; до категорії B – вузли для вантажних вагонів; до категорії C – дрезини та запасні частини вантажних вагонів.

ABC за доходом			ABC за асортиментом			ABC за прибутком		
Категорія	Частка, %		Категорія	Частка, %		Категорія	Частка, %	
A	74		A	69		A	76	
B	14		B	15		B	9	
C	12		C	16		C	15	

Рисунок 2.3. Результат ABC-аналізу

Джерело: складено автором

В таблиці 2.14 наведено оцінку економічної ефективності виробничої діяльності підприємства за ресурсним метод. Цей метод використовується оскільки підприємство ресурсомістке і ресурсовитратне.

Таблиця 2.14 - Оцінка ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія» у 2015-2019 рр.

Найменування	2017р.	2018р.	2019р.	2018 р. до 2017 р.		2019 р. до 2018 р.	
				Темп росту	Відносна зміна	Темп росту	Відносна зміна
трудомісткість	0,91	1,27	0,87	140%	40%	69%	-31%
трудо віддача	1,1	0,8	1,2	73%	-27%	150%	50%
відносна економія кількості працівників		-10368	-4032		-100%	39%	-61%
фондомісткість	0,53	0,72	0,36	136%	36%	50%	-50%
фондовіддача	1,90	1,39	2,77	73%	-27%	199%	99%
відносна економія основних виробничих засобів		-8139,90	-6022,9		-100%	74%	-26%
Коефіцієнт завантаження	0,48	0,46	0,54	96%	-4%	117%	17%
Коефіцієнт оборненості	2,07	2,18	1,84	105%	5%	84%	-16%
Відносна економія оборотних коштів		-5161,7	-9041,6		-100%	175%	75%

Джерело: складено автором

З огляду на результати оцінки у таблиці 2.14, фондомісткість у 2019 році спадає на 61%, виробленої протягом 2018-2019 періоду. Це свідчить про зменшення інтенсивності використання обладнання та інтенсифікацію виробництва.

А фондівіддача скоротилась на 50% у 2019 році порівняно із 2018, тобто зменшилась величина виручки від реалізації продукції, що припадає на одну гривню вартості основних виробничих фондів.

Трудомісткість також у 2019 році зменшилась порівняно із 2018 (на 32%), що вказує про скорочення штату працівників або днів їх безпосередньої роботи відбулося зменшення трудовитрат, які припадають на одиницю виробленої продукції, а також спостерігається збільшення трудовіддачі на 46%.

Збільшення ж коефіцієнту завантаження свідчить про ефективне використання оборотних коштів, а скорочення кількості оборотів на 16% у 2019 році сприяє вивільненню оборотних коштів, однак коефіцієнт оберненості вказує на те, що виробничий цикл у 2019 році збільшився до 195 днів, порівняно із попереднім періодом. Все це забезпечує збільшення обсягів виробництва через зменшення виробничого циклу до 195 днів у 2019 році порівняно із 165 днями у 2018 році.

Для дослідження впливу факторів, що спричиняють зменшення виробничої ефективності, слід провести кореляційно-регресійний аналіз.

2.4. Кореляційно-регресійний аналіз ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

Побудуємо кореляційно-регресійну модель ТОВ «Гірничотранспортна компанія». Побудову кореляційно-регресійної моделі суб'єктів підприємництва варто здійснити у розрізі таких показників як: дохід від реалізації, розмір довгострокових зобов'язань, розмір власного капіталу; коефіцієнтів загальної ліквідності, співвідношення залучених і власних коштів, маневреності власного капіталу та оборотності оборотних засобів.

Побудуємо кореляційну матрицю для цих показників, визначимо величину та характер впливу на досліджуваний показник всіх інших показників. Для побудови моделі ідентифікуємо змінні:

у – чистий прибуток від реалізації продукції (залежна змінна);

x_1 – фондомісткість (незалежна змінна);

x_2 – трудомісткість (незалежна змінна);

x_3 – обсяг основних виробничих фондів (незалежна змінна);

x_4 – розмір власного капітал (незалежна змінна);

x_5 – обсяг оборотних коштів (незалежна змінна)

У табл. 2.15 наведено вихідні дані для кореляційно-регресійного аналізу.

Таблиця 2.15 - Вхідні дані для побудови кореляційно-регресійної моделі

Показник/Рік	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Чистий прибуток від реалізації продукції, тис. грн	11708	12071	12435	12799	13163	13527	13 891	15877	11374	16 605
Фондомісткість	1,194	1,111	1,029	0,947	0,865	0,783	0,7	0,526	0,721	0,361
Трудомісткість	1,16	1,142	1,124	1,106	1,088	1,07	1,05	0,91	1,27	0,87
Обсяг основних виробничих фондів, тис. грн	16903,8	15730,2	14556,7	13383,2	12209,7	11036,2	9862,7	8347	8200	6000
Розмір власного капітал, тис. грн	23730,7	23380,2	23029,7	22679,2	22328,7	1145,5	795	23964	26068	23263
Обсяг оборотних коштів, тис. грн	1902,75	2578,24	3253,73	3929,22	4604,71	5280,2	5955,7	7676	5217	9027

Джерело: складено автором

Специфікація моделі : $Y = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + a_3x_3 + a_4x_4 + a_5x_5 + u$ - лінійна модель, де: $a_0, a_1, a_2, a_3, a_4, a_5$ — параметри моделі; u — стохастична складова, залишки.

З метою виявлення основних факторів, що впливають на чистий прибуток діяльності підприємства, потрібно провести кореляційний аналіз окремих фінансових показників діяльності підприємства. Для його проведення використано MS Excel (надбудова «Аналіз даних/Кореляція»), результати представлено у табл. 2.16.

Таблиця 2.16 - Кореляційна матриця

Показник	Чистий прибуток від реалізації продукції, тис. грн	Фондомісткість	Трудомісткість	Обсяг основних виробничих фондів, тис. грн	Розмір власного капітал, тис. грн	Обсяг оборотних коштів, тис. грн
Чистий прибуток від реалізації продукції, тис. грн	1					
Фондомісткість	-0,8351495	1				
Трудомісткість	-0,9782192	0,7029388	1			
Обсяг основних виробничих фондів, тис. грн	-0,6977691	0,9767345	0,5340666	1		
Розмір власного капітал, тис. грн	-0,136436	0,1441238	0,1268841	0,1345176	1	
Обсяг оборотних коштів, тис. грн	0,886163	-0,9949442	-0,7707972	-0,9502622	-0,1463282	1

Джерело: складено автором

Оцінка тісноти зв'язку між досліджуваними ознаками здійснювалась із використанням шкали Чеддока, характеристика представлена у табл. 2.17.

Таблиця 2.17 - Характеристика тісноти зв'язку чистого доходу із факторними ознаками

Показник	Фондомісткість	трудомісткість	обсяг основних виробничих фондів	розмір власного капіталу	обсяг оборотних коштів
Чистий прибуток	Сильний	сильний	помітний	практично відсутній	сильний

За результатами розрахунку, можна зробити висновок, що між чистим прибутком і фондомісткістю спостерігається дуже тісний зв'язок, між чистим прибутком і трудомісткістю, трудовіддачею та обсягом оборотних коштів – сильний зв'язок, а між чистим прибутком і обсягом основних виробничих фондів та розміром власного капіталу – помітний зв'язок.

Результати кореляційного аналізу свідчать про те, що мультиколінеарність наявна. Оскільки модель має ознаки наявності мультиколінеарності, проведено дослідження за допомогою алгоритму Фаррара-Глобера.

З огляду на розрахунки, визначник матриці має значення – 0,011.

Для перевірки мультиколінеарності усього масиву незалежних змінних за алгоритмом Фаррара-Глобера, по-перше, розраховується критерій Пірсона χ^2 . Розглянуто визначник матриці, який наближається до 0. Це свідчить про можливе існування мультиколінеарності. Для підтвердження цієї аксіоми розраховано критерій Пірсона χ^2 , що складає 26,54, а табличне значення для 7 змінних та рівня значущості 0,05 – 2,17. Оскільки фактичне значення критерію вище, ніж табличне, можна стверджувати, що мультиколінеарність існує.

Наступним етапом буде перевірка мультиколінеарності кожної незалежної змінної з рештою змінних за F-критерієм Фішера для того, що виявити в моделі змінні, виключивши які можна усунути мультиколінеарність. Для цього за алгоритмом Фаррара-Глобера, слід провести розрахунок за критерієм Фішера. Результати обчислення за критерієм Фішера наведено у табл. 2.18.

Таблиця 2.18 - Результати оцінки за критерієм Фішера

Фондомісткість	8,532
Трудомісткість	2,707
Обсяг основних виробничих фондів	7,098
Розмір власного капіталу	5,86
Обсяг оборотних коштів	2,507

Джерело: складено автором

Оскільки табличне значення критерія Фішера (8,94) є меншим за фактичне для незалежних змінних фондівіддача та фондомісткість, для усунення мультиколінеарності з моделі виключено ці два фактори.

Після виключення змінних з моделі слід провести кореляційно-регресійний аналіз для нової моделі. Для встановлення форми зв'язку між досліджуваними ознаками потрібно провести регресійний аналіз. Для його проведення використано MS Excel (надбудова «Аналіз даних/Регресія»), результати представлені у табл. 2.20-2.21.

У табл. 2.19 наведено результати проведеного регресійного аналізу після усунення мультиколінеарності.

Таблиця 2.19 - Регресійна статистика

Показник	Значення
Множинний R	0,999961
R-квадрат	0,999923
Нормований R-квадрат	0,999901
Стандартна помилка	17,16569

Джерело: складено автором

Скорегований коефіцієнт детермінації $R^2 \approx 0,999961$, тобто зміна результативної ознаки на 99,99 % спричинена зміною факторних.

У табл. 2.20 наведено результати дисперсійного аналізу.

Таблиця 2.20 - Результати дисперсійного аналізу

	<i>Df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Значимість F</i>
Регресія	2	26714827	13357414	45331,49	4,04316E-15
Залишок	7	2062,626	294,6608		
Висновок	9	26716890			

Джерело: складено автором

Результати дисперсійного аналізу вказують на надійність отриманої моделі: за критерієм Фішера $f^* = 45331,49 > f_{\text{табл}} = 4,04316\text{E-}15$, де $f_{\text{табл}} = F(1-0.95; m; n-m-1)$, тобто рівняння регресії (його коефіцієнти) значиме (на 95 %), вплив випадкових факторів відсутній.

За результатами регресійного аналізу (табл.2.21), оскільки для усіх показників Р-значення менше 0,5, то коефіцієнти можна вважати ненульовими, отже, факторні ознаки впливають на результативну.

Результати регресійного аналізу наведені у табл. 2.21.

Таблиця 2.21 - Результати регресійного аналізу

	Коефіцієнт и	Стандартна похибка	t- статистика	P- Значення	Нижнє 95%	Верхнє 95%
Чистий прибуток від реалізації продукції	28195,47	54,27458	519,4968	2,59E-17	28067,13313	28323,81
Трудомісткіс ть	-12485,8	57,89045	-215,679	1,22E-14	-12622,6431	-12348,9
Обсяг основних виробничих фондів	-0,11859	0,001899	-62,4477	7,09E-11	-0,12307853	-0,1141

Джерело: складено автором

Розрахуємо для моделі середню похибку апроксимації. Середня похибка апроксимації розраховується за формулою (2.1).

$$A = \frac{1}{n} \sum \left| \frac{(y - \hat{y}_x)}{y} \right| * 100. \quad (2.1)$$

Отже, $A=0,11\%$. Дану модель можна використовувати, оскільки рівень середньої похибки апроксимації не перевищує 10 %.

Отримана регресійна модель дасть змогу менеджменту підприємства відстежувати вплив детермінованих факторів на зміну рівня чистого доходу від реалізації продукції як індикатору ефективності виробничої діяльності та вносити корективи в процес прийняття управлінських рішень, що є надзвичайно важливим в умовах сучасного динамічного розвитку.

Побудована модель має вигляд: $Y = 28195,47 - 12485,8 * x_2 - 0,11859 * x_3$.

Отримана модель свідчить, що найбільший позитивний вплив на виробничу ефективність має трудомісткість (-12485,8). Змінна ж обсягу основних виробничих фондів має незначний вплив, а, враховуючи, що вільний коефіцієнт є позитивним (28195,47), то вона позитивно впливає на чистий дохід від реалізації продукції.

Висновки до розділу 2

В роботі проаналізовано діяльність виробничого підприємства ТОВ «Гірничотранспортна компанія», яке виробляє залізничний рухомий склад для експлуатації на шляхах промислових підприємств. Проведено SWOT-аналіз підприємства та визначено його слабкі (недостатність виробничих потужностей для конкуренції з лідерами ринку, недостатній обсяг маркетингового бюджету, а саме реклами, відсутність вертикальної диверсифікації вниз, недостатньо широке охоплення території системою дистрибуції, низька якість продукції в низькому ціновому сегменті) та сильні сторони (досвід роботи на ринку; висока кваліфікація персоналу; наявність продукції, яка не має аналогів в українських конкурентів; асортимент продукції в усіх цінових сегментах та постійне оновлення асортименту).

Аналіз активів підприємства ТОВ «Гірничотранспортна компанія» здійснено за допомогою вертикального та горизонтального аналізу. З огляду на дослідження можна зробити висновок про загальне зменшення необоротних активів (на 24%). Зниження може означати як продаж основних засобів, так і нарахування амортизації, тобто фізичний знос виробничих потужностей. Наявність же відстрочених податкових активів свідчить про зменшення податкового прибутку в майбутніх періодах. Найбільшу ж долю необоротних активів складають основні засоби (в середньому за 2017-2019 рр. 50%), що цілком є раціональною для підприємства, що займається безпосереднім промисловим виробництвом.

Розраховано основні показники діяльності підприємства, а саме: чистий прибуток у 2019 році збільшився на 46% (5231 тис. грн.), а собівартість – 31% (3234 тис. грн.) Ці два показники в 2018 році, порівняно із 2017 році, скоротилися, однак вже в 2019 році ситуація виправилася. Темпи приросту валового прибутку у 2018 році склали -54% (-1269 тис. грн.), а уже в 2019 році цей показник значно збільшився на 184% (1997 тис. грн.). Чистий фінансовий результат в 2019 році показник зменшився на 290% (6111 тис. грн.).

Фінансовий стан організації на кінець аналізованого періоду є абсолютно стійким, оскільки в ході аналізу встановлено надлишок власних оборотних коштів - 11385 тис. грн., надлишок власних і довгострокових позикових джерел формування запасів - 11385 тис. грн. Надлишок загальної величини основних джерел формування запасів склав 11385 тис. грн. (запаси забезпечені тільки за рахунок короткострокових позик і кредитів).

Отримані результати дозволяють побачити, що досліджувана організація характеризується досить високою незалежністю від зовнішніх джерел фінансування, коефіцієнт автономії організації станом на звітну дату склав 1.5453 (частка власних коштів у загальній величині джерел фінансування на кінець звітного періоду становить 154.5%).

Оцінка економічної ефективності виробничої діяльності підприємства здійснено за ресурсним методом. З огляду на результати оцінки, фондомісткість у 2019 році спадає на 61%, які припадають на одиницю продукції, виробленої протягом 2018-2019 періоду. Це свідчить про зменшення інтенсивності використання обладнання та інтенсифікацію виробництва. А фондовіддача скоротилась на 50% у 2019 році порівняно із 2018, тобто зменшилась величина виручки від реалізації продукції, що припадає на одну гривню вартості основних виробничих фондів.

Для виявлення факторів впливу на рівень економічної ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія» проведено кореляційно-регресійний аналіз. Побудована модель має вигляд: $y = 28195,47 - 12485,8 * x_2 - 0,11859 * x_3$.

Отримана модель свідчить, що найбільший позитивний вплив на виробничу ефективність має трудомісткість (-12485,8). Змінна ж обсягу основних виробничих фондів має незначний вплив, а, враховуючи, що вільний коефіцієнт є позитивним (28195,47), то вона позитивно впливає на чистий дохід від реалізації продукції.

РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ГІРНИЧОТРАНСПОРТНА КОМПАНІЯ»

3.1. Основні проблеми у підвищенні ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

Успішність функціонування будь-якого господарюючого суб'єкта багато в чому зумовлюється особливостями підвищення його ефективності, оскільки від цього залежить його фінансова стійкість і рівень прибутковості.

Механізм управління ефективністю підприємства характеризується певними негативними рисами, зокрема, низьким рівень внутрішнього корпоративного управління на вітчизняних підприємствах визначається у великій кількості порушень і прав акціонерів на управління і доходи підприємства.

У ряді випадків при зниженні середньої ставки позичкового відсотка на ринку використання раніше отриманих кредитів, особливо на довгостроковій основі, стає для підприємства не вигідним у зв'язку з наявністю більш дешевих альтернативних джерел кредитних ресурсів.

Успішна політика підвищення ефективності компанії реалізується через наступні управлінські блоки:

- 1) цільові установки з певними контрольними індикаторами, які безпосередньо пов'язані зі створенням вартості компанії;
- 2) процес управління бізнеспортфелем;
- 3) відповідність організаційної структури компанії, корпоративної культури вимогам сучасної економічної системи;
- 4) виділення основних драйверів бізнес-ефективності компанії з урахуванням спеціалізації кожного підрозділу підприємства;
- 5) управління ефективністю компанії через систему цільових і процесних індикаторів і контроль результатів;

б) формування мотивації до створення вартості компанії як у менеджерів, так і у пересічних працівників компанії.

Важливою складовою в процесі створення вартості компанії є вибудовування мотиваційного блоку. Кожен співробітник компанії є творцем її цінності і вартості. Всіх менеджерів компанії можна розділити на дві категорії - «створюють» вартість компанії і «вбивають» вартість компанії. «Що створюють» - ті, які своїми рішеннями нарощують капіталізацію компанії щодо витрат на капітал, що знаходиться в їх розпорядженні. Менеджерів, інвестиції яких перевищують припадає на них збільшення ринкової вартості бізнесу, можна назвати «вбивають» вартість. Досвід провідних світових компаній доводить значущість ефективної мотивації менеджерів і рядових співробітників всіх рівнів управління.

Пріоритетність тієї чи іншої мети кожне підприємство визначає індивідуально.

Отже, з огляду на проведений аналіз можна виділити такі основні проблеми у підвищенні виробничої діяльності підприємства:

1. Недостатність виробничих потужностей для конкуренції з лідерами ринку.
2. Недостатній обсяг маркетингового бюджету, а саме реклами.
3. Відсутність вертикальної диверсифікації вниз.
4. Недостатньо широке охоплення території системою дистрибуції.
5. Низька якість продукції в низькому ціновому сегменті.
6. Нестача ліквідних активів на підприємстві.

Всі ці проблеми, як наслідок, призводять до падіння ефективності виробничої діяльності, що тягне за собою скорочення обсягів реалізованої продукції, а, отже, і скорочення прибутку підприємства.

3.2. Пропозиції щодо підвищення ефективності на ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

Для вирішення проблем, що були виділені в ході аналізу діяльності підприємства пропонується реалізація двох заходів, а саме:

- впровадження служби контролінгу;
- залучення іноземних інвестицій.

В організаційній структурі досліджуваного підприємства ТОВ «Гірничотранспортна компанія» немає служби контролінгу. Але для підвищення ефективності виробництва та зростання прибутковості, вона є необхідною ланкою організаційної структури підприємства.

Основною стратегічною метою впровадження служби контролінгу на досліджуваному підприємстві є максимізації вартості підприємства. Також впровадження контролінгу на досліджуваному підприємстві направлене на:

- підвищення конкурентоспроможності підприємства;
- більш плавної адаптації для ринкових змін;
- збалансування інтересів акціонерів;
- удосконалення менеджменту;
- підвищення стандартів корпоративного управління та їх розвитку;
- зростання прибутковості за рахунок підвищення операційної ефективності.

Впровадженню на ТОВ «Гірничотранспортна компанія» відділу контролінгу сприяють певні передумови:

- конкуренція підприємств у галузі за власників капіталу (інвесторів), які готові інвестувати кошти у діяльність, що зумовлює зростання вартості компанії та його акцій;
- зростання інвестиційної привабливості підприємства за рахунок нарощення справедливої вартості підприємства і його акцій, що дозволяє інвесторам (власникам) отримувати більші доходи;

– зменшення вартості залучених підприємством джерел фінансування на фінансовому ринку за рахунок доходів інвесторів.

Таким чином, нами запропоновано створити службу контролінгу, яка дозволить ТОВ «Гірничотранспортна компанія» вийти на новий рівень у фінансовому аналізі і контролі за виробничою діяльністю підприємства.

Розглянемо склад і структуру служби контролінгу на ТОВ «Гірничотранспортна компанія», що пропонується у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 - Склад служби контролінгу на ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

Посада	Вимоги та повноваження
Начальник служби контролінгу	Кваліфікований фахівець з достатнім досвідом роботи. Повинен знати як організовані бухгалтерія, фінансовий і плановий відділи, знати фінансовий аналіз, бухгалтерський облік і розумітися на технологічних питаннях компанії. Відповідає за вихідні документи, аналітичні розрахунки і прогнози перед керівництвом.
Контролер-куратор структурних підрозділів	Кваліфікований фахівець, який знайомий з організацією роботи й проблемами всіх цехів підприємства, розуміє суть роботи й технологічні аспекти роботи кожного підрозділу. Обов'язки: - розроблення форм збору та збирання аналітичної інформації; - експертиза управлінських рішень у цехах у сфері фінансів.
Контролер-фахівець з управлінського обліку	Повинен мати теоретичне й практичне знання бухгалтерського, фінансового, податкового і управлінського обліку на підприємстві, знання особливостей і недоліків обліку на даному підприємстві, здатність до аналітичного мислення.
Контролер-фахівець з інформаційних систем	Фахівець із відділу автоматизації, який детально знає документообіг на підприємстві й здатний поставити завдання автоматизації контролінгової роботи.

Джерело: складено автором

Основним напрямом діяльності служби контролінгу на підприємстві ТОВ «Гірничотранспортна компанія» є дослідження функціонування компанії в цілому, формування стратегії, завдань, оцінювання результатів та стимулювання працівників в довгостроковій перспективі, що базуються на зростанні вартості компанії. Це дасть змогу компанії бути більш конкурентоспроможною.

Служба контролінгу в компанії повинна дотримуватись ряду заходів, що представлені на рис. 3.1.

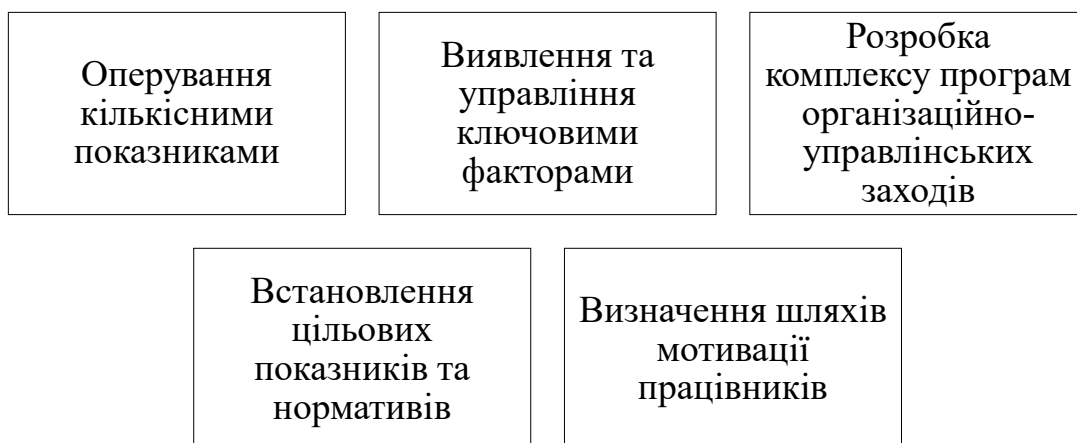

Рисунок 3.1. Заходи обов'язкові для дотримання службою контролінгу на ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

Джерело: складено автором

Службі контролінгу потрібно визначити шляхи мотивації працівників, які б базувались на створенні вартості та передбачали зв'язок між винагородою та досягненням цільових показників вартості.

Для досягнення службою контролінгу на підприємстві ТОВ «Гірничотранспортна компанія» поставлених задач необхідно подолати як мінімум п'ять факторів що зображені у табл. 3.2, які негативно впливають на ефективність її роботи.

Таблиця 3.2 - Фактори, що необхідно подолати при досягненні поставленої мети службою контролінгу на ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

Створення та організація роботи проектної команди	Оптимальна кількість показників	Узгодженість дій усіх учасників проектної групи	Актуалізація ключових показників діяльності	Використання ERP-систем
Негативні чинники, яких слід уникати: - фахівці, що входять в	Панель управління керівника повинна включати	Якщо компанія має заплутану організаційну структуру, не налагоджено	У зв'язку з динамічністю середовища компанії зміна бізнес-процесів	Автоматизація системи управління необхідна лише після

Продовження таблиці 3.2

проектну команду повинні займатися лише розробкою системи управління; недостатньо високий статус співробітників проектної команди не дозволить їм ефективно спілкуватися з керівником і топ-менеджерами, у яких завжди опиняються важливіші поточні завдання.	оптимальну кількість тих показників, які безпосередньо впливають на виконання стратегії – збільшення вартості компанії. Як правило, на рівні першого керівника компанії таких показників від 15 до 25.	систему управлінського обліку і планування, то успішного впровадження служби контролінгу не відбудеться. Впровадження служби також не дозволяє відмовитися від традиційних методів планування і бюджетування, хоча вони і зазнають зміни.	призводить до корегування стратегічних цілей компанії. Необхідно щоб ідеологія та розроблена система показників була зрозуміла співробітникам усіх рівнів.	завершення впровадження і тестування. Адже існує ризик спотворення інформації, бо співробітники ще не зовсім освоїлися з вимогами системи, а програмний продукт – серйозне навантаження на систему управління.
---	--	---	--	--

Джерело: складено автором

Слід зазначити, що термін залучення кредиту нетривалий і становить від 12 до 60 місяців. Це створює труднощі в реалізації довгострокових проектів. Сучасною тенденцією розвитку стратегічних підприємств і галузей є створення приватного сектора в капіталі державних підприємств, де ступінь свободи приватного капіталу визначається його часткою в акціонерному капіталі.

Для іноземних інвесторів підприємство може бути привабливим тому що, 4.12.2020 починається оновлення вантажного вагонного парку (за указом Прем'єр-міністра України) приблизно на 90%, тому що в жовтні 2020 року було опубліковано наказ на заборону експлуатації вагонів, які були виготовлені більше 36 років тому. Отже, при іноземному фінансуванні є можливість розширити або оновити виробництво та активно приймати участь у державних закупівлях вантажних вагонів.

При умові скорочення зобов'язань, в тому числі і за рахунок іноземних інвестицій хоча б на 12,92%, це може призвести до збільшення вартості підприємства, якщо підприємство наголошує, що його ринкова вартість у 2019 р.

складає 18586,8 тис. грн. Таке скорочення короткострокових зобов'язань шляхом «заміни» їх коштами інвестора до наступних змін у валюті балансу та вартості компанії:

Зобов'язання підприємства після впровадження = 2481 тис. грн. x 87,08% = 2160,45 тис. грн.;

Активи підприємства після впровадження = 15054 тис. грн. x 112,92% = 16998,98 тис. грн.

Вартість компанії після впровадження = 18586,8 тис. грн. x 112,92% = 20817,22 тис. грн.

Ці розрахунки надані у табл. 3.4.

Таблиця 3.4 - Економічний ефект від залучення іноземних інвестицій ТОВ «Гірничотранспортна компанія» у 2019 р.

Показник	2019		Економічний ефект
	Після впровадження рекомендацій	До впровадження рекомендацій	
Зобов'язання підприємства, тис. грн.	2160,45	2481	-320,55
Активи підприємства, тис. грн.	16998,98	15054	-1944,98
Ринкова вартість, тис. грн.	20817,22	18586,8	2230,416

Джерело: складено автором

Аналізуючи отримані дані в табл. 3.4, можна стверджувати, якщо підприємство залучило би іноземні інвестиції, то вартість ТОВ «Гірничотранспортна компанія» могла б зрости на 197181,8 тис. грн. у 2019 році.

Так, для ТОВ «Гірничотранспортна компанія», основні напрямки використання кредитних рейтингів і створення на основі їх систем діагностики та управління інвестиційною привабливістю підприємства для зарубіжних інвесторів наведено на рис. 3.2.

Рисунок 3.2. Основні напрямки використання кредитних рейтингів

Джерело: складено автором

Інвестиційно-привабливими в найбільшій мірі є великий бізнес і підприємства, що мають ресурси зарубіжного походження, як матеріальні, так і нематеріальні. Виходячи з цього можна зазначити, що підприємства, які явно не мають міцних позицій на ринку, але мають на меті підвищити свою інвестиційну привабливість, повинні прагнути підвищити рівень організації своєї діяльності при найважливішій ролі ресурсів зарубіжного походження.

Сучасні умови ведення бізнесу, на відміну від періоду 2000-2008 рр., Висувають вимоги до мінімізації витрат при відносно стабільних відпускних цінах і неможливості нарощування прибутку за рахунок збільшення договірних цін за одиницю продукції.

Закордонні інвестори, які орієнтовані на придбання готової продукції, залишаються малоактивними і не розігрівають попит, тим самим не викликаючи загального зростання цін. Ключовим фактором розвитку підприємства є активне використання зарубіжних технологій, які дозволяють забезпечити підвищення економічної ефективності виробничої діяльності.

До них слід віднести:

- по-перше, використання інструментарію формування і реінжинірингу бізнес-процесів;
- по-друге, застосування інформаційних технологій планування ресурсів підприємства, тим самим підвищуючи горизонт планування і управління бізнесом;
- по-третє, створення систем документообігу і документозабезпечення, які відповідають закордонним стандартам і дозволяють надавати більшу кількість інформації закордонним інвесторам, в тому числі забезпечувати відкритість бізнесу;
- по-четверте, застосування інших інструментів, активно практикуються зарубіжними компаніями, в тому числі технології організації та забезпечення діяльності.

Запропоновані заходи призведуть до зміни у структурі фінансових ресурсів ТОВ «Гірничотранспортна компанія» та до зміни середньозваженої вартості капіталу. Визначимо прогнозний показник при прогнозованому індексі інфляції на 2017 рік – 1,137, на 2018 рік – 1,147, на 2019 рік – 1,129.

Таблиця 3.5 - Звіт про прибутки й збитки за трирічний період ТОВ «Гірничотранспортна компанія» на 2017-2019 рр., тис. грн

Найменування показника	2019	2017	2018	2019
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	304051	345706	396524,8	447676,5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	-270930	-308047	-353330	-398910

Продовження таблиці 3.5

Валовий: прибуток	33121	37658,58	43194,39	48766,46
Інші операційні доходи	12676	14412,61	16531,27	18663,8
Адміністративні витрати	-9865	-11216,5	-12865,3	-14525
Витрати на збут	-14378	-16347,8	-18750,9	-21169,8
Інші операційні витрати	-14485	-16469,4	-18890,5	-21327,3
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	7069	8037,453	9218,959	10408,2
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	7072	8040,864	9222,871	10412,62
Витрати (дохід) з податку на прибуток	-1024	-1164,29	-1335,44	-1507,71
Чистий фінансовий результат: прибуток	6048	6876,576	7887,433	8904,911

Джерело: складено автором

Аналіз даних з табл. 3.5 свідчить про значне збільшення кожної статті доходів та витрат, що доводить і підтверджує розрахунки.

Таким чином, система запропонованих заходів сприятиме зміцненню фінансового стану підприємства, призведе до покращення структури капіталу та зростання ринкової вартості бізнесу.

3.3. Економічне обґрунтування та прогнозування зміни ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія» із застосуванням наданих пропозицій

Доцільність організації служби контролінгу на ТОВ «Гірничотранспортна компанія» можна визначити за три етапи (рис.3.2).

Рисунок 3.3. Етапи визначення доцільності впровадження служби контролінгу на ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

Джерело: складено автором

На першому етапі потрібно визначити витрати на впровадження служби контролінгу такі як: витрати на впровадження заходів організації процесів контролінгу, витрати на проведення контролінгу з урахуванням удосконаленого процесу. На другому етапі необхідно визначити можливі вигоди від впровадження заходів: вигоди від зменшення витрат на роботу зовнішніх аудиторів; вигоди від зменшення часу обробки інформації внутрішніх контролерів для пропонування коригувальних дій; вигоди від зменшення невідповідностей процесів за результатами контрольних процесів, що проводяться в організації з урахуванням запропонованих елементів удосконалення.

Далі визначимо загальний ефект від впровадження служби контролінгу на ТОВ «Гірничотранспортна компанія».

Проведемо розрахунки, необхідні для визначення витрат для впровадження всіх заходів, які представлені у табл. 3.6.

Таблиця 3.6 - Витрати на впровадження служби контролінгу на ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

Стаття витрат	Сума, грн.
Навчання проектної групи з методики розробки документації з фінансового контролінгу:	
Вартість навчання групи з 4 спеціалістів (5 робочих днів та місячне дистанційне навчання) – 13500 грн. за особу	54000
Середня з/п (22,41 грн./год) з відрахуваннями за час навчання (ПДФО = 18%) (в середньому 5 робочих днів та час дистанційного роб.навчання 80 год.) – 22,41 грн./годх1,18х120 год.х4 осіб	12693
Вартість витрат на відрядження	4500
Всього	71193
Розробка системи показників і критеріїв, що застосовуються в проектах запропонованих документів з фінансового контролінгу	
Заробітна плата з відрахуваннями проектної групи – 5 осіб (20 % витрат всього робочого часу). Середньо-годинна з/п фахівців – 29,65 грн./год. 29,65 грн./годх4 осібх170 год.1,18х0,2	4758
Поточні витрати на інформаційне забезпечення процесу (доробка та обслуговування програмних продуктів)	4000
Накладні витрати	1050
Всього	9808
Розробка проекту форми оцінювання внутрішніх аудиторів та проекту опитувального листа (чек-листа) аудитора	
Заробітна плата експертної групи оцінки аудиторів з відрахуваннями – 2 особи (10 % роб часу). Середня місячна з/п експертів – 7362,58 грн. 7362,58 грн.х1,18х0,1х2 особи	1738
Накладні витрати	230
Всього	1968
Проведення фінансового контролінгу з урахування удосконалення. Контроль та оцінка результативності пропозицій	
Проведення контрольних операцій по напрямкам удосконалення згідно визначеного плану та розробленим рекомендаціям.	27000
Поточні витрати на інформаційне забезпечення процесу	940
Накладні витрати	1830
Всього	29770
ВСЬОГО ВИТРАТ	112739

Джерело: складено автором

Проект створення та впровадження служби контролінгу на ТОВ «Гірничотранспортна компанія» передбачає обрання співробітників цієї служби з кола співробітників компанії (4 особи), адже вони вже знають специфіку роботи компанії, її сильні та слабкі сторони. Обрані співробітники для служби контролінгу повинні пройти дистанційне навчання, вартість якого за розрахунками склала 71 193 грн. Витрати на розробку системи показників, яка використовуватиметься в подальшому, склали 9 808 грн. далі розраховано

вартість розробки проекту перевірки внутрішнім аудитом ефективності проекту впровадження служби контролінгу на ТОВ «Гірничотранспортна компанія» (1 968 грн). Вартість проведення тестування роботи служби з урахуванням удосконалення склала 29 770 грн.

Результати від впровадження заходів за експертним оцінюванням фахівців ТОВ «Гірничотранспортна компанія» представлені у табл.3.7. В розрахунках табл. 3.7 вигоди від зменшення невідповідностей процесів була надана підприємством в результаті поточної оцінки фінансово-економічного стану на 2019 р.

Таблиця 3.7 - Результати від впровадження запропонованих заходів на ТОВ «Гірничотранспортна компанія», грн.

Стаття	Розрахунок	Сума, грн.
Зменшення витрат на роботу залучених спеціалістів з фінансового контролінгу	Витрати на залучення зовнішніх спеціалістів з контролінгу – Витрати на навчання=107593 - 71193	36400
Зменшення часу обробки інформації власних контролерів-аудиторів для пропонування коригувальних дій	економія часу - 16 осіб по 108 годин на рік кожний: $16 \cdot 108 \cdot 22,41 \text{ грн./год.} \cdot 1,18$	45695
Вигоди від зменшення невідповідностей процесів за результатами внутрішнього фінансового контролю	Внутрішній фінансовий аудит	37200
Всього		119295

Джерело: складено автором

Отже, результат від впровадження служби контролінгу на ТОВ «Гірничотранспортна компанія», виходячи з експертної оцінки, який включає в себе суму економії витрат на роботу залучених спеціалістів, економія від проведення оцінки роботи служби за рахунок внутрішніх аудиторів, а також вигоди від зменшення невідповідностей процесів за результатами роботи служби, складає 119 295 грн.

Наступним кроком розрахуємо абсолютний економічний ефект від запропонованих заходів для ТОВ «Гірничотранспортна компанія», який складає:

$$Е_{\text{еф}} = 119295 - 112739 = 6556 \text{ грн.}$$

Далі розрахуємо відносний показник економічного ефекту від впроваджених заходів:

$$К_{\text{еф}} = 119295 / 112739 = 1,06.$$

Розрахуємо термін окупності запропонованих заходів:

$$T_o = 112739 / 119295 = 0,95 \text{ року або 11 місяців.}$$

Всі проведені розрахунки зведені у табл. 3.8.

Таблиця 3.8 - Результати оцінки запропонованих заходів з організації служби фінансового контролінгу в межах ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

Витрати, грн.		Вигоди, грн.	
Вид	Сума, грн.	Вид	Сума, грн.
Навчання проектної групи з методики розробки документації з фінансового контролінгу	71193	Зменшення витрат на роботу зовнішніх контролерів	36400
Розробка системи показників і критеріїв, що застосовуються в проектах запропонованих документів з фінансового контролінгу	9808	Зменшення часу обробки інформації внутрішніх контролерів-аудиторів для пропонування коригувальних дій	45695
Розробка проекту форми оцінювання внутрішніх контролерів-аудиторів та проекту опитувального листа (чек-листа) аудитора	1968	Вигоди від зменшення невідомостей процесів за результатами внутрішніх аудитів	37200
Проведення фінансового контролінгу з урахування удосконалення. Контроль та оцінка результативності пропозицій	29770	-	-
Всього витрат	112739	Всього вигід	119295
Річний економічний ефект, грн.			6556
Коефіцієнт ефективності			1,06
Термін окупності, років			0,95

Джерело: складено автором

Отже, за результатами усіх проведених розрахунків на впровадження служби контролінгу компанії ТОВ «Гірничотранспортна компанія» необхідно виділити кошти у розмірі 112 739 грн., а сума прибутку, що отримає компанія за

рік роботи служби контролінгу складає 119 295 грн. Проект впровадження служби має термін окупності 11 місяців і його річний економічний ефект складає 6 556 грн. Таким чином, розроблені заходи з організації служби контролінгу та проведення відповідних процесів з метою удосконалення фінансової діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія» є доцільними для їх впровадження, а витрати на них є виправданими з економічної точки зору.

Висновки до розділу 3

Визначено основні проблеми у підвищенні ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія», а саме: недостатність виробничих потужностей для конкуренції з лідерами ринку; недостатній обсяг маркетингового бюджету, а саме реклами; відсутність вертикальної диверсифікації вниз; недостатньо широке охоплення території системою дистрибуції; низька якість продукції в низькому ціновому сегменті; нестача ліквідних активів на підприємстві.

Для вирішення проблем, що були виділені в ході аналізу діяльності підприємства запропоновано реалізацію двох заходів, а саме: провадження служби контролінгу; залучення іноземних інвестицій.

Запропоновані заходи призведуть до зміни у структурі фінансових ресурсів ТОВ «Гірничотранспортна компанія» та до зміни середньозваженої вартості капіталу. Визначимо прогнозний показник при прогнозованому індексі інфляції на 2017 рік – 1,137, на 2018 рік – 1,147, на 2019 рік – 1,129.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження, ми визначили, що єдиного поняття ефективності немає, узагальнюючи слід зазначити, що, з розвитком виробничих відносин зміст поняття ефективності суттєво розширився і почав враховувати значну кількість факторів та включати не тільки кількісні, а й якісні характеристики кожного етапу виробництва. Було систематизовано види ефективності виробництва за класифікаційними ознаками: наслідками отриманого результату, рівнем об'єкта господарювання, видами господарської діяльності, методом розрахунку, моментом здійснення розрахунку, типом процесу, характером витрат.

Проаналізувавши теоретичні підходи до планування економічної ефективності виробничої діяльності підприємства, впровадження вище наведених практичних рекомендацій дозволить поліпшити результати виробничо-господарської діяльності та підвищити ефективність функціонування організації в цілому, а також визначити напрямки подальшого розвитку та вдосконалення системи внутрішньо фірмового планування організації.

В роботі проаналізовано діяльність виробничого підприємства ТОВ «Гірничотранспортна компанія», яке виробляє залізничний рухомий склад для експлуатації на шляхах промислових підприємств. Проведено SWOT-аналіз підприємства та визначено його слабкі (недостатність виробничих потужностей для конкуренції з лідерами ринку, недостатній обсяг маркетингового бюджету, а саме реклами, відсутність вертикальної диверсифікації вниз, недостатньо широке охоплення території системою дистрибуції, низька якість продукції в низькому ціновому сегменті) та сильні сторони (досвід роботи на ринку; висока кваліфікація персоналу; наявність продукції, яка не має аналогів в українських конкурентів; асортимент продукції в усіх цінових сегментах та постійне оновлення асортименту).

Аналіз активів підприємства ТОВ «Гірничотранспортна компанія» здійснено за допомогою вертикального та горизонтального аналізу. З огляду на

дослідження можна зробити висновок про загальне зменшення необоротних активів (на 24%). Зниження може означати як продаж основних засобів, так і нарахування амортизації, тобто фізичний знос виробничих потужностей. Наявність же відстрочених податкових активів свідчить про зменшення податкового прибутку в майбутніх періодах. Найбільшу ж долю необоротних активів складають основні засоби (в середньому за 2017-2019 рр. 50%), що цілком є раціональною для підприємства, що займається безпосереднім промисловим виробництвом.

Розраховано основні показники діяльності підприємства, а саме: чистий прибуток у 2019 році збільшився на 46% (5231 тис. грн.), а собівартість – 31% (3234 тис. грн.) Ці два показники в 2018 році, порівняно із 2017 році, скоротилися, однак вже в 2019 році ситуація виправилася. Темпи приросту валового прибутку у 2018 році склали -54% (-1269 тис. грн.), а уже в 2019 році цей показник значно збільшився на 184% (1997 тис. грн.). Чистий фінансовий результат в 2019 році показник зменшився на 290% (6111 тис. грн.).

Фінансовий стан організації на кінець аналізованого періоду є абсолютно стійким, оскільки в ході аналізу встановлено надлишок власних оборотних коштів - 11385 тис. грн., надлишок власних і довгострокових позикових джерел формування запасів - 11385 тис. грн. Надлишок загальної величини основних джерел формування запасів склав 11385 тис. грн. (запаси забезпечені тільки за рахунок короткострокових позик і кредитів).

Отримані результати дозволяють побачити, що досліджувана організація характеризується досить високою незалежністю від зовнішніх джерел фінансування, коефіцієнт автономії організації станом на звітну дату склав 1.5453 (частка власних коштів у загальній величині джерел фінансування на кінець звітного періоду становить 154.5%).

Оцінка економічної ефективності виробничої діяльності підприємства здійснено за ресурсним методом. З огляду на результати оцінки, фондомісткість у 2019 році спадає на 61%, які припадають на одиницю продукції, виробленої протягом 2018-2019 періоду. Це свідчить про зменшення інтенсивності

використання обладнання та інтенсифікацію виробництва. А фондовіддача скоротилась на 50% у 2019 році порівняно із 2018, тобто зменшилась величина виручки від реалізації продукції, що припадає на одну гривню вартості основних виробничих фондів.

Для виявлення факторів впливу на рівень економічної ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія» проведено кореляційно-регресійний аналіз. Побудована модель має вигляд: $y = 28195,47 - 12485,8 * x_2 - 0,11859 * x_3$.

Отримана модель свідчить, що найбільший позитивний вплив на виробничу ефективність має трудомісткість (-12485,8). Змінна ж обсягу основних виробничих фондів має незначний вплив, а, враховуючи, що вільний коефіцієнт є позитивним (28195,47), то вона позитивно впливає на чистий дохід від реалізації продукції.

Визначено основні проблеми у підвищенні ефективності виробничої діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія», а саме: недостатність виробничих потужностей для конкуренції з лідерами ринку; недостатній обсяг маркетингового бюджету, а саме реклами; відсутність вертикальної диверсифікації вниз; недостатньо широке охоплення території системою дистрибуції; низька якість продукції в низькому ціновому сегменті; нестача ліквідних активів на підприємстві.

Для вирішення проблем, що були виділені в ході аналізу діяльності підприємства запропоновано реалізацію двох заходів, а саме: провадження служби контролінгу; залучення іноземних інвестицій.

Запропоновані заходи призведуть до зміни у структурі фінансових ресурсів ТОВ «Гірничотранспортна компанія» та до зміни середньозваженої вартості капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анчишкин А.И. Наука-техника-экономика. 2-ое изд. М.: Экономика, 1989. 384 с.
2. Бланк И.А. Словарь-справочник фінансового менеджера. Киев: Ника-Центр, 1998. 481 с.
3. Братанич М. В., Полозова Т. В. Визначення сутності економічної ефективності та класифікація її видів. *Економіка промисловості*. 2010. № 4. С. 153–155.
4. Вітлінський В. В. Ризикологія в економіці та підприємстві: монографія. К.: КНЕУ, 2004. 480 с.
5. Волошина Н.О. Перспективи розвитку авіабудування України. 2009.
URL[^] Режим доступу до ресурсу:
http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/12144/1/2009_3_1_Voloshina.pdf (дата
звернення: 12.03.2021)
6. Герчикова И.Н. Менеджмент: ученик для вузов. 4-е изд., перероб. И доп. М.:ЮНИТИ, 2007. 499 с.
7. Говорушко Т. А. Управління ефективністю діяльності підприємств на основі вартісно-орієнтованого підходу : монографія. К. : Логос, 2013. 204 с.
8. Голубева Т.С. Методологічні підходи до оцінки ефективності діяльності підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2006. №5(59). С. 66-71.
9. Горбачова О.М. Аналіз ефективності діяльності підприємств авіабудівної галузі України на сучасному. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 4. С. 427–430.
10. Горошкова Л. А. Оцінка та управління стратегічною стійкістю машинобудівних підприємств. *Економічні науки*. 2018. № 35. С. 197-236.
11. Економіка підприємства: навч.пос. /В. І. Гринчуцький, Е. Т.Карапетян, Б. В. Погрішук. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 304 с.
12. Гриньова В.М., Коюда В.О. Фінанси підприємств: Навч. Посібник. К.: «Знання-Прес», 2004. 424с.

13. Давиденко Н. М. Оцінювання ефективності корпоративного управління акціонерними товариствами. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія: Економічна*. 2011. Вип. 35. С. 108–111.
14. Донец Г.А. Прибыль как основной рычаг предпринимательской деятельности. *Матер. міжнар. конф. «Творча спадщина видатного українського вченого економіста М. Туган-Барановського: погляд молоді»*. Донецьк: ДонДУЕТ, 2004. С.251-253.
15. Друкер П. Эффективное управление. Экономические задания и оптимальные решения. М.: ФАИР-ПРЕСС, 2003. 288 с.
16. Друкер П., Макьярелло Ф., Джозеф А. Менеджмент.: Пер. с англ.. М.: ООО «И.Д. Вильямс», 2010. 704 с.
17. Економіка підприємства : підручник / М.Г. Грещак, В.М. Колот, А.П. Наливайко [та ін.] ; за ред. С.Ф. Покропивного; 2-ге вид., перероб. та доп. К. : КНЕУ, 2001. 528 с.
18. Мацибора В.І., Збарський В.К., Мацибора Т.В. Економіка підприємства: навч. посіб. К.: Каравела, 2008. 312 с.
19. Олексюк О. І. Економіка результативності діяльності підприємства: монографія. К.: КНЕУ, 2008. 362 с. 5.
20. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.1 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп.ред.) та ін. К.: Видавничий центр «Академія», 2002. 952 с.
21. Ефективність як узагальнююча категорія успішності діяльності підприємства. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2010_1_28 (дата звернення: 12.03.2021)
22. Загорна Т.О. Економічна діагностика: навч. посіб. К.: Центр навч. літ-ри, 2007. 400 с.
23. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. Текст. К. : Т- во «Знання», КОО; Львів : Вид-во Львів. Банк. Інституту НБУ, 2002. 567 с.
24. Ілляшенко О. В. Механізми системи економічної безпеки підприємства: монографія. Х.: Мачулін, 2016. 504 с.

25. ірейцев Г.Г. Фінансова звітність підприємства та її аналіз. Київ: ЦУЛ, 2002. 411 с.
26. Канцуров О.О., Білоусова О.С. Удосконалення методології оцінки ефективності управління підприємствами державного сектору економіки. *Фінанси України*. 2006. №9. С. 143-151.
27. Косянчук Т.Ф. Результативність діяльності підприємства та її діагностика. Текст. Вісник Хмельницького національного університету, 2009. № 3. Т. 1. С. 121-124.
28. Левченко Ю. Г. Методичні підходи до визначення ефективності господарської діяльності підприємства. *Науковий вісник ужгородського університету. Серія «Економіка»*. Випуск 32. Ужгород 2011. С. 130-136.
29. Макаренко О.І. Критерії економічної ефективності роботи підприємства в умовах антикризового управління. *Актуальні проблеми економіки*. 2006. №7. С. 121-125.
30. Маркіна І.А. Методологічні питання ефективності управління. *Фінанси України*. 2000. №6. С. 24- 32.
31. Морозов О. О. Основные пути повышения экономической эффективности деятельности предприятия в условиях рынка. *"Экономика и социум"*. 2017. №12(43). URL: https://iupr.ru/domains_data/files/zurnal_43/Morozov%20O.O.%20Sovremennyye%20tehnologii%20upravleniya%20organizatsiyay.pdf (дата звернення: 12.03.2021)
32. Ніколаєнко В. П. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. №6. С. 180 – 191.
33. Куцик П. О., Герега Г. Ф. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю торговельного підприємства. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна*. 2014. Вип. 45. С. 96–102.
34. Пан Л. В. Збалансована система показників (Balanced Scorecard – BSC) як інструмент ефективного управління стратегією організації URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8532/Pan_Zbalansovana_sistema_pokaznykiv.pdf (дата звернення: 12.03.2021).

35. Почкин П.Ф. Эффективность и интенсивность производства. Текст. Москва, 1990. 43с.
36. Прядко В.В.. Економічна ефективність виробництва: проблеми теорії та методології управління. К. : Наукова думка, 2003. 282с.
37. Романова Т. В. Чинники, що впливають на збільшення прибутку підприємств України в сучасних умовах. *Ефективна економіка*. 2015. №4 URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3976> (дата звернення: 12.03.2021).
38. Савицька О. М., Салабай В. О. Збалансована система показників : вимір ефективності управління діяльністю підприємства *Перспективні напрямки розвитку економіки, фінансів, обліку, менеджменту та права: теорія і практика*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 9 березня 2019 р.): у 3 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2019. Ч. 1. С. 28–30.
39. Солодкая М. С. Надежность, эффективность, качество систем управления. *Теоретический журнал «Credo»*. Оренбург. № 5(17). 2017. С. 30–46.
40. Тикин В. С. Эффективность – не коэффициент. *Экономические науки*. 2009. №7(56). С. 94–97.
41. Ткачова О. Ефективність державного управління: поняття та підходи до оцінювання. *Вісник Національної академії державного управління*. 2015. С. 30–37.
42. Турило А.М., Турило А. А. Оцінка результативності ефективності продуктивності і збитковості підприємства. Монографія. Кривий Ріг: Етюд - Сервіс, 2010. 196 с.
43. Фролова Л.В., Семерунь Л.В. Ефективність управління фінансовими результатами торговельних підприємств: монографія. Донецьк: Вид - во «Ноулідж» (донецьке відділення), 2011. 187 с.
44. Футало Т. В. Методичні аспекти аналізу соціально-економічної ефективності підприємств роздрібної торгівлі: монографія / за ред. Г. І. Башнянина. Львів : Ліга-Прес, 2013. 508 с.
45. Хейне П., Боуттке Дж., Причитко Д. Л. Экономический образ мышления / пер. с англ. 10-го изд. М.: Вильямс, 2007. 544 с.

46. Швець В. Е. К вопросу определения результативности и эффективности СМК. *Методы менеджмента качества*. 2014. № 6. С. 4–8.
47. Шестак М. Л. Теоретичний аналіз змісту та особливостей застосування категорії «економічна ефективність». *Економічний форум*. 2014. № 3. С. 12–17.
48. Шестакова О. А. Управління розвитком експортного потенціалу промислового підприємства: автореф. дис. канд. екон. наук. Харків, 2014. 20 с.
49. Шкрабалюк, Ю. О. Теоретико-практичні аспекти механізму взаємодії зовнішньоторговельної динаміки та валютного курсу в умовах України. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2013. № 115 (1). С. 238.
50. Шляга О. В., Гульцев М. В. Шляхи підвищення ефективності роботи підприємства. 2014. URL:http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_7_066.pdf (дата звернення: 12.03.2021).
51. Экономический словарь. 2-е изд. Текст / Под ред. Азрилияна А.Н. Институт новой экономики, 2009. 1152 с.
52. Якимчук Т.В. Соціально-економічна ефективність підприємства та її значення в сучасних умовах. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2011_2_2/41.pdf (дата звернення: 12.03.2021).
53. Ярославський А. О. Економічна ефективність діяльності підприємства: теоретичний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. №12. С. 174–177.
54. Acs Z., Desai S., Hessels J. Entrepreneurship, Economic Development and Institutions. *Small Business Economics*. 2008. №31(3). P.219
55. Akdeve E. The Determinants of Export Potential: A Case of Ankara Manufacturing Sector. *International Journal of Business Management and Economic Research*. 2013. Vol 4(3). P.745-751.
56. Akram W. Pakistan's Export Potential: A Gravity Model Analysis. *SBP Working Paper Series*. 2018. №23. 27 p. URL: <http://www.sbp.org.pk/publications/wpapers/> (дата звернення: 12.03.2021).

57. Alam Q. Export Capability of Small and Medium Enterprises (SMEs) – a Study of North-Central Victoria. *Monash Business and Economics*. 2014. 14 p.
58. Lipczynski J., Wilson J., The Economics of Business Strategy. *Economical Journal*. 2014. №11. P. 18-23.
59. Poon S. Determinants of Small Business Internet Usage: A Multimethod Investigation of Perceived Benefits. *10th International Electronic Commerce Conference*, Bled, Slovenia, Moderna Organizacija, 2015. P. 465-483.
60. Salomon R. Learning from exporting: new insights, new perspectives. Cheltenham, UK ; Northampton, MA: Edward Elgar, 2006. 148 p.
- Solow R.M. Growth Theory: An Exposition. Oxford University Press, USA; 2nd ed., 2000. 224 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1 - Штатний розклад ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

№ з/п	Назва структурного підрозділу	Посада (професія)	Кількість штатних одиниць	Посадовий оклад, грн.	Надбавка персональна, грн.	Місячний фонд заробітної плати, грн.
1	2	3	4	5	6	7
1	Управління	Директор	1	7500		7500
		Заступник директора з виробництва	1	6100		6100
		Головний інженер	1	6100		6100
		Головний енергетик	1	5500		5500
	Усього по підрозділу		4			25200
2	Бухгалтерія	Головний бухгалтер	1	6100		6100
		Заступник гол.бухгалтера	1	5000		5000
		Бухгалтер	2	2550		5100
		Комірник	1	1570	700	2270
	Усього по підрозділу		5			18470
3		В	1	5000		5000
		Начальник ВК	1	2785		2785
	Адміністрація	Інспектор ВК	1	2550		2550
		Офіс-менеджер	1	2300		2300
		Начальник ОП та ЗП	1	2785		2785
		Начальник СБ	1	2785		2785
		Начальник ВОП	1	2550		2550
	Усього по підрозділу		7			20755
4	Відділ МТП	Начальник відділу	1	4270		4270
		Інженер	2	3050		6100
	Усього по підрозділу		3			10370
	Відділ з маркетингу	Начальник відділу	1	3660		3660
5		Інженер	1	3050		3050
	Усього по підрозділу		2			6710
	Відділ збуту	Начальник відділу	1	6000		6000
6		Інженер	1	3160		3160

	Усього по підрозділу		2			9160
	Виробничий відділ	Начальник відділу	1	3050		3050
7		Інженер	2	4000		8000
	Усього по підрозділу		3			11050
	Конструкторськ о-	Інженер-технолог	1	4270		4270
9	технологічне бюро	Конструктор	1	4640		4640
	Усього по підрозділу		2			8910
	ВИРОБНИЧИЙ ЦЕХ	Начальник цеху	1	3870		3870
10		Заступник начальна цеху	1	3110		3110
	Дільниця № 1	Начальник дільниці	1	3110		3110
	з виготовлення	Слюсар-ремонтник	1	відрядно		
	циліндрів	Токар-розточувальник	1	відрядно		
		Токар	1	відрядно		
		Свердлувальник	1	відрядно		
		Електрогазозварник	1	відрядно		
	Усього по підрозділу		6			3110
	Дільниця № 2	Начальник дільниці	1	3110		3110
	з механічної	Оператор верстатів з ПК	1	відрядно		
	обробки	Токар	5	відрядно		
	деталей	Токар-розточувальник	2	відрядно		
		Фрезерувальник	1	відрядно		
		Фрезерувальник	1	3540		3540
	Усього по підрозділу		11			6650
		Головний механік	1	5000		5000
		Енергетик	1	3290		3290
	Енергомеханічна	Слюсар-ремонтник	1	4880		4880
	дільниця №3	Слюсар-ремонтник	3	3150		9450
		Слюсар-електрик	1	2730		2730
		Електрогазозварник	1	3110		3110

		Технік-електромеханік	1	4225		4225
		Технік-електромеханік	1	2940		2940
		Токар	1	відрядно		
		Машиніст крана	4	2740		10960
	Усього по підрозділу		15			46585
	Дільниця № 4	Начальник дільниці	1	4885		4885
	транспортно-	Водій автобуса	1	7320		7320
	заготівельна	Водій Газелі	1	3625		3625
		Водій легкового автомобіля	1	3660		3660
		Водій вантажного автомобіля	1	4270		4270
		Водій вантажного автомобіля	1	3020		3020
	Усього по підрозділу		6			26780
	Усього по цеху		40			90105
	Усього по підприємству:		70			206780

На основі даних таблиці 1.2. наведемо формули для розрахунку основних показників Продуктивність праці (виробіток) ПП визначається за формулою (1.1):

$$ПП = \frac{ТП}{Ч}, \quad (1.1)$$

де ПП - продуктивність праці (вироблення), грн/осіб;

ВП - обсяг виконаної продукції або виручка, грн;

Ч - чисельність промислово-похідного персоналу, осіб.

Відносна економія чисельності працюючих визначається за формулою (1.2):

$$Е ч. р = Ч_{баз} \times J_{вп} - Ч_{зв.}, \quad (1.2)$$

де Еч. р.- відносна економія чисельності працюючих, чол. ;

Ч_{баз}, Ч_{зв} - чисельність працюючих відповідно в базовому і звітному періодах, чол.;

J_{вп} - індекс випуску продукції в планованому або звітному році в порівнянні з базисним роком.

Ефективність використання основного капіталу (основних фондів) визначається показниками фондоємність, фондovіддача і відносна економія основних виробничих фондів.

Фондомісткість (Ф) показує величину основних виробничих фондів, що припадає на одиницю продукції, виробленої протягом певного календарного періоду, і визначається такою формулою (1.3):

$$\Phi = \frac{ОФ}{ВП}, \quad (1.3)$$

де Ф - фондомісткість;

ОФ - вартість основних виробничих фондів, грн.;

ВП - обсяг реалізованої продукції у вартісному вираженні, грн.

Фондовіддача (Фв) показує величину результату виробничо-господарської діяльності, що припадає на одну гривню вартості основних виробничих фондів, і визначається за формулою (1.4):

$$\Phi_{\text{в}} = \frac{\text{ВП}}{\text{ОФ}}, \quad (1.4)$$

де Фв - фондовіддача;

ОФ - те саме, що у формулі (1.3);

ВП - те саме, що у формулі (1.3).

Відносна економія основних виробничих фондів розраховується за формулою (1.5):

$$\text{Ео. в. ф} = \text{ОФ}_{\text{баз}} \times \text{J}_{\text{вп}} - \text{ОФ}_{\text{зв}}. \quad (1.5)$$

Для оцінки ефективності використання оборотних коштів використовуються показники: оборотна фондомісткість (коефіцієнт завантаження оборотних коштів), зворотний фондовіддача (коефіцієнт оборотності оборотних коштів) і відносна економія оборотних коштів.

Зворотний коефіцієнт фондоємності показує величину оборотних коштів, що припадає на одиницю виробленої продукції, і визначається за формулою (1.6):

$$\text{ОбФ}\epsilon = \frac{\text{ОбФ}}{\text{ВП}}, \quad (1.6)$$

де ОбФ ϵ - зворотний фондомісткість;

ОбФ - оборотні кошти, грн;

ВП - те саме, що у формулі (1.3).

Зворотний фондівддача (ОбФо) показує величину результату, що припадає на одну гривню оборотних коштів, і розраховується за формулою (1.7):

$$\text{ОбФв} = \frac{\text{ВП}}{\text{Об Ф}}, \quad (1.7)$$

де ОбФо - зворотний фондівддача;

ВП - те саме, що у формулі (1.3);

ОбФ - те саме, що у формулі (1.6).

Відносна економія оборотних коштів визначається за формулою (1.8):

$$\text{Еоб. зас.} = \text{ОбФбаз} \times \text{Јвп} - \text{ОФ зв.}, \quad (1.8)$$

де Еоб.зас. - відносна економія оборотних коштів;

ОбФбаз, ОбФотч - оборотні кошти відповідно базового і звітного періодів, грн.

При оцінці ефективності амортизації використовують такі показники: амортиємність, амортивіддача, відносна економія амортизаційних відрахувань.

Амортиємність (Ає) показує величину амортизаційних відрахувань, що припадає на одиницю виробленої продукції протягом певного періоду, і розраховується за формулою (1.9):

$$\text{Ає} = \frac{\text{АВ}}{\text{ВП}}, \quad (1.9)$$

де АЄ - амортиємність;

АВ - амортизаційні відрахування від вартості основних виробничих фондів, нараховані протягом певного календарного періоду, грн.;

ВП - те саме, що у формулі (1.3).

Амортивіддача (A_o) показує величину результату, що припадає на одну гривню амортизаційних відрахувань, нарахованих протягом певного календарного періоду, вона розраховується за формулою (1.10):

$$A_v = \frac{BP}{AB}, \quad (1.10)$$

де A_v - амортивіддача; AB - те саме, що у формулі (1.9);

BP - те саме, що у формулі (1.3).

Відносна економія амортизаційних відрахувань визначається за формулою (1.11):

$$E_{a.v.} = AB_{\text{баз}} \times J_{\text{вп}} - AB_{\text{зв.}}, \quad (1.11)$$

де $E_{a.v.}$ - відносна економія амортизаційних відрахувань;

$AB_{\text{баз}}$, $AB_{\text{зв.}}$ - амортизаційні відрахування відповідно базового і звітного періодів, грн.

Для оцінки ефективності матеріальних витрат використовуються показники: матеріаломісткість, матеріаловіддача і відносна економія матеріальних витрат. В процесі виробництва оборотні фонди споживаються і приймають форму матеріальних витрат. Матеріаломісткість (Me) показує величину матеріальних витрат, що припадає на одиницю виробленої продукції, і визначається за формулою (1.12):

$$Me = \frac{MB}{BP}, \quad (1.12)$$

де Me - матеріаломісткість;

MB - матеріальні витрати, грн.;

BP - те саме, що у формулі (1.3).

Матеріаловіддача (M_v) показує величину результату, що припадає на одну гривню матеріальних витрат, і розраховується за формулою (1.13):

$$M_v = \frac{BP}{MB}, \quad (1.13)$$

де M_v - матеріаловіддача;

МВ - те саме, що у формулі (1.12);

ВП - те саме, що у формулі (1.3).

Відносна економія матеріальних витрат (ЕМВ) розраховується за формулою (1.14):

$$\text{Ем. в.} = \text{МВ}_{\text{баз}} \times \text{J}_{\text{вп}} - \text{МВ}_{\text{зв}}, \quad (1.14)$$

де ЕМВ - відносна економія матеріальних витрат;

МВ_{баз}, МВ_{зв} - матеріальні витрати відповідно базового і звітного періодів, грн.;

J_{вп}- той же, що у формулі (1.5).

Капіталомісткість (Кє) показує величину капітальних вкладень (інвестицій), що припадає на одиницю приросту обсягу виробленої продукції, і розраховується за формулою (1.15):

$$Кє = \frac{КВ}{\Delta ВП}, \quad (1.15)$$

де Кє - капіталомісткість;

КВ - капітальні вкладення у виробництво, грн.;

ΔВП - приріст випуску продукції, обумовлений даними капіталовкладеннями, в натуральних або вартісних вимірниках.

Капіталовіддача (Кв) показує величину приросту, що припадає на одиницю капітальних вкладень, що викликали цей приріст, і визначається за формулою (1.16):

$$Кв = \frac{\Delta ВП}{КВ}, \quad (1.16)$$

де Кв - капіталовіддача;

КВ - те саме, що у формулі (1.15);

ВП - те саме, що у формулі (1.15).

Відносна економія капітальних вкладень (інвестицій) (Екв) визначається за формулою (1.17):

$$\text{Ек. в.} = \text{КВбаз} \times \text{Јвп} - \text{КВзв} , \quad (1.17)$$

де Екв - відносна економія капітальних вкладень;

КВбаз, КВзв - капітальні вкладення відповідно базового і звітного періодів, грн.

Рентабельність виробництва [17] (Р) відображає рівень прибутковості основних виробничих фондів і нормованої частини оборотних коштів і визначається (1.18):

$$P = \frac{\Pi}{\text{ОВФ} + \text{ОЗ}} \times 100\% , \quad (1.18)$$

де Р - рентабельність виробництва;

Π - прибуток (чистий прибуток), грн;

ОВФ - вартість основних виробничих фондів, грн;

ОЗ - вартість оборотних коштів, грн.

Витрати на одну гривню випущеної продукції (З) визначається (1.19):

$$B = \frac{C}{\text{ТП}} , \quad (1.19)$$

де В - витрати на одну гривню випущеної продукції;

С - собівартість випущеної продукції, грн.;

ТП - обсяг випущеної продукції (як правило валова або товарна продукція).

Рентабельність виробничих фондів підприємства визначається за такою формулою (1.20):

$$P\phi = \frac{\Pi}{\text{ОФ} + \text{МОЗ}} \times 100\% , \quad (1.20)$$

де Рф - рентабельність основних фондів, %;

Π - сума прибутку (валовий або чистої), грн.;

ОФ - середня вартість основних засобів (фондів), грн.;

МОЗ - середня вартість матеріальних оборотних коштів, грн.

Рентабельність власного (позикового) капіталу визначається за формулою (1.21):

$$Рвк = \frac{Пб}{Кв} \times 100\% , \quad (1.21)$$

де Рвк - рентабельність власного (позикового) капіталу;

Пб - балансовий прибуток, грн.;

Кв- величина власного капіталу, грн.

Рентабельність інвестицій визначається за формулою (1.22):

$$Рі = \frac{\Delta Пч}{І} \times 100\% , \quad (1.22)$$

де Рі - рентабельність інвестицій;

Пч - річний приріст чистого прибутку, отриманого в результаті реалізації інвестицій;

І - величина інвестицій, грн.

Рентабельність обороту (рентабельність продажів) визначається за формулою (1.23):

$$Ро = \frac{Прп}{РП} \times 100\% , \quad (1.23)$$

де Ро - рентабельність обороту;

Прп - приріст реалізованої продукції;

РП - обсяг реалізованої продукції за конкретний період.

Додаток В

Таблиця В1 - Консолідований баланс ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за 2017-2019 рр.

Актив	Код рядка	2017 р.	2018 р.	2019 р.
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	6	6	20
Основні засоби	1010	8347	8200	6000
Відстрочені податкові активи	1045	7	7	7
Всього за розділом I	1095	8360	8213	6027
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	4476	3739	5851
Дебіторська заборгованість	1125	2251	456	1869
Рахунки в банках	1167	6	0	0
Інші оборотні активи	1190	906	927	1278
Всього за розділом II	1195	7676	5217	9027
III. Необоротні активи. Утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0	0
Баланс	1300	16036	13430	15054
Пасив	Код рядка	2017 р.	2018 р.	2019 р.
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	11175	11175	11175
Додатковий капітал	1410	211	211	211
Нерозподілений прибуток	1420	1257	440	1187
Всього за розділом I	1495	12643	11826	12573
II. Довгострокові зобов'язання				
Усього за розділом II	1595	0	0	0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Поточна кредиторська заборгованість	1610	1855	1013	1387
Інші поточні зобов'язання	1690	1538	591	1094
Усього за розділом III	1695	3393	1604	2481
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття	1700	0	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0	0
Баланс	1900	16036	13430	15054